

BELÇİKA CEZA HUKUKUNDA ÇALIŞMA CEZASI

Burhan ALICI*

ÖZET

Ülkelerin ceza politikaları, insan haklarına verilen önem ve kıymete göre yıllar içerisinde farklı aşamalardan geçmiştir. Özellikle toplum içerisinde infazı yapılan yaptırımlar, çeşit ve içerik olarak bu gelişimden en çok etkilenmiş olan alandır. Çalışma cezası son yıllarda en çok rağbet gören yaptırım türlerinden biridir. Herkese hitap edebilmesi ve her ceza siyasetine uygun olabilmesi (bukalemun yapısı) bunda en önemli nedendir. Bu çalışmamızda toplum içerisinde infaz edilen yaptırımlardan biri olan çalışma cezasını Belçika ceza hukuku çerçevesinde incelemeye çalışacağız. Belçika, sekiz yıllık “kamu yararına çalışma ” uygulamasının ardından, çalışma cezası ile ilgili düzenlemeleri ceza kanununa ayrı bir bölüm olarak eklemiştir. Tarihsel gelişim, ilk uygulama şekli, yasal düzenlemeler, çalışma cezası kapsamında tekrerrür ve teşebbüs ile uygulamanın istatistiklere yansımaları da değerlendirilecektir.

Anahtar kelimeler: Çalışma cezası, kamu yararına çalışma, toplumsal yaptırımlar, Belçika ceza hukuku, ceza politikaları.

WORK PENALTY IN THE BELGIAN CRIMINAL LAW

ABSTRACT

Penal policies of countries, have gone through different stages in proportion to the importance and value that is given to human rights in years. Especially, sanctions which are implemented in the community had been affected mostly from this development by variety and content. Work penalty is one of the most- preferred sanction types in recent years. The compatibility to everyone and suitability to each penal policy (chameleon structure) is the most important reason. In our study, we will try to examine work penalty which is one of the sanction implemented within the community in accordance with the Belgian criminal law. Belgium has added work penalty as a separate chapter in the penal code after an eight year practice of “community service”. Also, historical improvement, type of first practice, legal arrangements, reoffending and attempt in the scope of work penalty and the reflexion of practice to statistics will be evaluated

Key Words: Work penalty, community service, community sanctions, Belgian criminal law, penal policies.

* Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü Hakimi ve aynı zamanda Brüksel Serbest Üniversitesi (Vrije Universiteit Brussel , VUB) Kriminoloji ve Hukuk Fakültesi, Kriminoloji doktora öğrencisi. burhan.alici@adalet.gov.tr ; balici@vub.ac.be.

1.GİRİŞ

Öğrencilik yapmış olan her birey, cezalandırma yöntemi olarak bir yerin tekrar be tekrar yazılması, sınıfın temizliğinin kısmen yapılması, dağınık hale getirilen bir yerin tekrar eski hale getirilmesi gibi ceza olarak adlandırabileceğimiz yaptırım türlerinden biri ile muhatap olmuş ya da en azından muhatap olan bir kişi hakkında bilgi sahibi olmuştur. Özünde, “telafi” temelinde karşılıklar olarak adlandırabileceğimiz bu tür uygulamaları, çalışma cezasının basit bir türü olarak ifade etmek mümkündür. Kamu yararına çalışma olarak ifade edebileceğimiz “kamusal hizmet” ile ilgili acaba yeni olarak karşımıza ne çıkmaktadır¹. Bu tür tedbirlerin basit anlamda ceza olarak nitelendirilecek olmasının yanı sıra insani olarak nitelendirebileceğimiz yönü de ön plandadır. Hiç birimiz dersten sonra sınıfın temizliği ile ilgili vakt geçirmek istemeyecektir. Aynı yerin tekrar yazılması, dağıtılan yerlerin tekrar toplanması, aslında cezai olmasının yanı sıra rehabilitasyon amacını da içinde barındırmaktadır. Yapılan işin kendi cinsinden telafisini sağlama bu tür uygulamaların temelinde yatan ana fikirdir. Çalışma cezasının temelinde de topluma verilen zararın topluma yararlı bir işte çalışılması suretiyle telafisi düşüncesi yatmaktadır. Çalışma yapılırken günümüz dünyasında çok değerli olan kişinin vaktinin, normal çalışılan ve okula gidilen saatler dışında alınması bir nevi ceza olarak karşımıza çıkmaktadır.

Hürriyeti bağlayıcı cezaların masraflı oluşu ile hapsedilmenin insan psikolojisine ve sosyal hayatına verdiği zararlar, özellikle 19’uncu yüzyılın ikinci yarısından itibaren aydınlanma dönemi hukukçularının etkisiyle eleştirilmeye başlanmıştır. İngiltere ve Fransa’da kısa süreli hürriyeti bağlayıcı cezaların etkisiz ve faydasız oluşuna yönelik eleştirilerin çoğalması, 18’inci yüzyıldan itibaren revaçta olan hürriyeti bağlayıcı cezaların tartışmaya açılmasına neden olmuştur². Yüz yıllık uygulama hapsedilmeye yönelik eleştirileri durdurmanın aksine daha tartışmalı hale getirmiştir. Kişilerin hürriyetlerinden yoksun bırakılmaları, beklentilerin aksine özellikle hükümlülerin rehabilitasyonu açısından başarısızlıkları beraberinde getirmiş ve bu ciddi şekilde eleştiriye neden olmuştur. Kalmthout’ un ifadesiyle “*Hapsetme hüküm-*

¹ Ken PEASE, “*A brief history of community service*”, in: *Community Service by Order*, Edited by Ken Pease and William Mc Williams, S: 1- 13, Edinburgh, 1980, s. 1.

² Anton M. Van KALMTHOUT, “*From Community Service to Community Sanctions: Comparative Perspectives*”, in: *Community sanctions and Measures in Europe and North America*, Edited by Hans – Jörg Albrecht and Anton van Kalmthout, S: 573- 603, Etenheim, 2002, s. 574.

lünün gelişimine bir katkı sağlamamıştır. Bunun aksine, hükümlünün kendine olan saygısını yitirmesine, sorumluluk bilincinin ve muhakeme yeteneğinin yok olmasına ve tahliye sonrası rehabilitasyonunun sorunlu olmasına sebebiyet vermiştir.”³.

Artan maliyetler ve bu durumun devlet bütçesinde oluşturduğu ağır yük ceza siyasetinin siyasiler tarafından tekrar gözden geçirilmesi konusunda ciddi tartışmaları gündeme taşımıştır. Belçika’da bir ceza infaz kurumu inşaatının ortalama maliyeti 2011 rakamları ile 40 milyon € olarak hesap edilmiştir.

Belçika 11 milyon nüfusa sahip bir ülkedir. 2010 yılı mart ayı itibariyle ceza infaz kurumlarında 10.561 mahkum bulunmaktadır. 1999 yılında 7.889 olan bu sayı her ne kadar 11 yıl içerisinde bazı yıllarda kendisinden önceki yıla göre bazen azalma göstermiş olsa da (2001, 2003, 2008) genel olarak devamlı ve düzenli bir artışın olduğunu söylemek mümkündür. 2010 itibariyle verilen rakam 2009 yılına göre % 4’lük bir artışa karşılık gelmektedir⁴. 2011 yılında ise ceza infaz kurumlarında mevcut mahkum sayısı 11.000’i (1 Mayıs 2011 itibariyle) aşmıştır.

Bütün bu sayılar ve Dünya’da var olan benzer gelişmeler ve artışlar alternatif yaptırımların bir çözüm olup olmadığı gerçeğini de tartışmaya açmıştır. Çalışma cezası, hapis cezasına alternatif ilk kuşak yaptırımlardan (şarta bağlı erteleme, denetim süresine tabi kılma) bu bağlamda en etkili ve kabul edilebilir olarak görülmeye başlanmıştır. Çalışma cezasının da yer aldığı bu ikinci gruba hapis cezasına alternatif ikinci kuşak yaptırımlar da denmektedir. Ancak çalışma cezası lehine olan gelişme, düşünce ve istatistikler, bu cezanın mercek altına alınmasını engelleyememiştir. Kavram olarak dahi, bu grup alternatifleri doktrinde tek bir başlık altında görmek mümkün değildir. Çalışma cezasının da yer aldığı ikinci kuşak alternatiflere Flamanca’da alternatif cezalar (alternatieve straffen), toplum içerisinde cezalar (straffen in de gemeenschap) ve toplum temelli cezalar (gemeenschapsgerichte straffen) şeklinde farklı adlar verilmektedir⁵. Çalışma cezası nihai olarak hangi amaca hizmet etmelidir. Bu konuda da farklılık olduğunu görmekteyiz. Rehabilitasyon fonksiyonu mu öncelik arz etmeli? Cezalandırma görevi mi ön planda

³ KALMTHOUT, (Community Service), s. 574.

⁴ FEDERALE OVERHEIDS DIENST JUSTITIE (FOD), Vast Bureau Stastiek en Werklastmeting, Justitie in Cijfers, Brussel, 2010, s. 55- 56.

⁵ Kristel BEYENS, ‘‘De werkstraf als hedendaagse straf’’, S: 7- 18, Panopticon, Sayı: 27 (4), Yıl: 2006, s. 7.

olmalı? Her ikisinin birlikte gerçekleştirilmeye çalışıldığı düzenlemeler mi daha reel? Makalemize konu edineceğimiz Belçika’da durum nedir?

Vermiş olduğumuz bu genel bilgilerden sonra Belçika’da müstakil bir ceza olarak öngörölmüş olan çalışma cezası konusunda bilgi vereceğiz. Çalışma cezasının tarihçesi, düzenleniş tarzı, infazı, infazında karşılaşılan sorunlar ile istatistikî verilerin Belçika açısından değerlendirmesini yapmaya çalışacağız.

2. ÇALIŞMA CEZASININ GELİŞİMİ

Belçika Hukuku’nda çalışma cezası, ceza kanununa müstakil ceza olarak kabul edilmeden önce çalışma cezasının bir önceki uygulaması olarak kabul edilebilecek uygulamalarla mevzuatta yer almıştır. Flamanca kavramlarla izah edilecek olursa; çalışma cezasından önce “*dienstverlening*” kavramı ile ifade edilen ve Türkçeye “*kamu yararına çalışma*”⁶ şeklinde çevrilebilecek olan bir terimle kanunlarda düzenlenmiştir. Çalışma cezası ancak 2002 yılında müstakil ceza olarak ceza adalet sistemine girmiştir. 1994’den 2002 yılına kadar geçen 8 yıl, kamu yararına çalışma olarak uygulanmıştır. Bu başlıkta çalışma cezasının gelişimini bu her iki düzenlemeyi kapsayacak genişlikte kullanarak; öncelikle çalışma cezasının infazından sorumlu teşkilatın yıllar içerisindeki gelişimi, çalışma cezasının tarihi ve hukuki gelişimi, terminoloji açısından kanunlarda meydana gelen değişim ile düzenleniş amacı çerçevesinde irdelemeye çalışacağız.

---

⁶ Bu çalışmamızda *dienstverlening* kavramını “*kamu yararına çalışma*” olarak çevirmeyi tercih ettik. Bu kavramla asıl gayemiz daha sonra uygulamaya konan “*müstakil çalışma cezası*” arasındaki farkı vurgulamaktır. Belçika uygulamasında da yaptırım ve tedbir kavramları ile yeknesak bir ifadelendirmenin olduğunu söylemek mümkün değildir. Nitekim uygulamada yargıçlar kamu yararına çalışmayı tedbir olarak ifade ettikleri gibi doktrinde yaptırım ve tedbir kavramlarını birlikte kullandıklarını da görmekteyiz. Ancak hukuki nitelik olarak kamu yararına çalışmanın Belçika hukuku bakımından tedbir olduğu kanaatindeyiz. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun (TCK) 50’inci maddesinin başlığı “*kısa süreli hapis cezasına seçenek yaptırımlar*” derken son fıkrası “*tedbirden*” bahsetmektedir. Fakat bölüm başlığının da “*cezalar*” olarak belirtilmesi durumu biraz daha karmaşık hale getirmektedir. 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunu’nun (CGTİHK) 105’inci maddesi ile “*kamuya yararlı işte çalıştırma*” düzenlenmiştir. Bu madde de “*Diğer Cezalar*” adını taşıyan İkinci Kitabın Birinci Kısımında düzenlenmiştir. Anlaşılan odur ki “*Ceza ve Tedbir*” kavramları ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Ancak bir uygulamanın ceza ya da tedbir olduğunun ilgili düzenlemenin kanun sistematigi içerisindeki konumu ile düzenlemeyle ulaşılabilecek istenen amaç arasında bir değerlendirme ile sonuca varmak gerekir. Belçika’daki uygulama ve düzenlemeler bakımından bu tür bir ayrımı tercih etmeyi uygun görüyoruz.

A. Çalışma Cezasının İnfazından Sorumlu Kurulustaki Değişim

1960'lı yıllar denetimli serbestliğin Belçika'da teşkilat olarak olmasa da uygulamalar olarak adının konuşulmaya başlandığı yıllardır. 29 Haziran 1964 tarihli “*Erteleme ve Probasyon Kanunu (EPK)*”⁷, erteleme ve buna bağlı olarak denetim süresi içerisinde bir kısım tedbirlerin verilmesini öngörmüştür. Fakat denetimli serbestliğin doğuşunun temel unsurlarından biri olan rehabilitasyonun alternatif yaptırımlarla birlikte infazının takibini öngören teşkilatın ve kanuni altyapının oluşması ancak 1990'lı yıllardan itibaren şekillenmeye başlamıştır. Bu yıllarda denetim süresi içerisinde takip edilen tedbirler ceza infaz kurumlarında da ıslah faaliyetlerinden sorumlu olan kuruluş tarafından yerine getirilmiştir (Centrale Sociale Dienst). Bu kuruluş merkezi idareye bağlı sosyal hizmet servsidir. Tek görevi ve sorumluluğu ceza infaz kurumları değildir.

1992 yılından itibaren alternatif infaz metotları ile ceza infaz kurumunda yapılan infaz işlemlerinden ayrı karaktere sahip tedbirler sayı olarak artmıştır. Bu nedenle, ceza infaz kurumu ile bu kurum dışında yapılan infazlar açısından takip, destek ve yürütülmesi ile ilgili farklı bir yapılanmaya ihtiyaç duyulmuştur. Fakat 1992 yılında yapılan yapısal değişiklik mevcut olan kurumun (Centrale Sociale Dienst) ihtiyaçlara kısmen cevap vermesi dışında bir işe yaramamıştır (Dienst Maatschappelijk Werk Strafrechtstoepassing). Çünkü, her iki infaz türünde infazı yapılan kişilerdeki profil, işlenen suç türleri ve hedeflenen amaçlarda ciddi farklılıklar ortaya çıkmaya başlamıştır. Alternatif yaptırımların özünde var olan farklılık nedeniyle insan ve altyapı takviyesi yapılmış. Ancak ortaya çıkan yeni yaptırımların kendi ihtiyaçları ile alternatif yaptırımların geliştirilmesine olan ihtiyaç, inisiyatif alabilecek organizasyon varlığını kaçınılmaz kılmıştır. Bu nedenlerden dolayı 20 Aralık 1996 tarihinde Adalet Bakanlığı, “*Alternatif Tedbirleri Destek İdaresi*” adıyla yeni bir idare kurmuştur⁸. Bu kurumun başlıca görevleri arasında ; alternatif yaptırımlar çerçevesinde özel projelerin infazı, kamuoyu, savunma ve mahkemelerin alternatif yaptırımlara duyarlı olmalarını sağlama ile bu tarafları bilgilendirme, alternatif tedbir ve cezaların uygulanmasında karşılaşılan pratik, kurumsal, metodolojik ve hukuki sorunları analiz etme ile çözüm bulma,

---

⁷ Erteleme ve Probasyon'a dair 29 Haziran 1964 tarihli Kanun (EPK). Bu kanun 17 Temmuz 1964 tarihinde Belçika Resmi Gazetesi'nde (BRG) yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

⁸ Hans DOMINICUS, “*De werkstraf in België, Eerste bevindingen en ervaringen vanuit de dienst justitiehuisen*”, S: 34- 62, Panopticon, Sayı: 27 (4), Yıl: 2006, s. 34.

gelişmeleri ve yenilikleri takip konusunda destek olma ile alternatif yaptırımlar ve cezaların uygulanmasında aktif yer almak isteyen dış paydaşlarla işbirliği kurma olarak sayabiliriz⁹. Bu görevleri merkezi idare tarafından yerine getirilen, genel ve daha çok stratejik hedeflerdir. Ülkenin çeşitli bölgelerinde, çalışma cezasının doğrudan infazından sorumlu ve yargısal bölge esasına göre çalışan, “*Adalet Evleri*” olarak çevrilebilecek “*Justitiehuizen*” adlı birimler bulunmaktadır. Belçika’da toplam 28 adalet evi vardır. Bunlardan 14 tanesi Valon Bölgesinde (Fransızca konuşulan ve işlem yapılan), 14’ü Flaman Bölgesinde (Hollandaca konuşulan ve işlem yapılan). Brüksel yasal olarak iki dilli bir eyalet olduğu için her iki dilden birer şube bulunmaktadır. Söz konusu tüm kurumlar resmi kurumlardır. Alternatif yaptırımların infazı Adalet Bakanlığı’na bağlı bu kurumlar tarafından yerine getirilmektedir. Hollanda gibi vakıf yapılanmasına sahip denetimli serbestlik teşkilatı Belçika’da bulunmamaktadır. Resmi ağırlıklı bu yapılanma, çalışma cezasının infaz edildiği yerlerin oluşturulmasında çok hayati bir görev yerine getirmektedir. Devlet, bu birimler aracılığıyla proje oluşturmakta ve çalışma cezasına hükmedilen kişileri bu projelerde çalıştırmaktadır. Devlet böylece hem yer tahsisi hem de finansman sağlamak konusunda yardımcı olmaktadır.

B. Çalışma Cezasının Tarihi ve Hukuki Gelişimi ile Terminolojik Değişim

1980’li yıllar Belçika’da siyasal ve yargısal kurumların meşruluğu konusunda ciddi krizlerin yer aldığı dönemdir. Aynı dönem siyasiler açısından da güvensizliğin ya da güvensizlik duygusunun siyasetin bir numaralı konusu haline geldiği dönemdir. Siyasilerin polis ve yargı teşkilatına güvensizliğinin altında yatan çeşitli nedenler vardır¹⁰. Bu ortam, Belçika’da yargı alanında da bir takım değişikliklerin yapılması ihtiyacını doğurmuştur. Komşularından özellikle Hollanda’da o tarihlerde kamu yararına çalışma ile ilgili tartışma ve gelişmelerin Belçika kanun koyucusu ile doktrinini etkilediğini söylememiz yanlış olmaz. Buna rağmen Hollanda’da 1983 yılında ülke çapında uygulamaya giren kamu yararına çalışma yaptırımı, Belçika’da 1994 yılında ancak yasalaşmıştır. 10 Şubat 1994 tarihli Kanun¹¹; Belçika Ceza Kanunu (BCK),

---

⁹ DOMINICUS, a.g.e., s. 36, 37, 38.

¹⁰ Kristel BEYENS, “From ‘community service’ to ‘autonomous work penalty’ in Belgium. What’s in a name?,” S: 4-21, European Journal of Probation, Sayı: 2 (1), Yıl: 2010, s.5.

¹¹ Ceza Davalarında Arabuluculuk Usulünün Düzenlenmesine dair 10 Şubat 1994 tarihli Kanun (CDAUDK.). Bu kanun 27 Nisan 1994 tarihinde BRG’nde yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Belçika Ceza Usul Kanunu (BCUK) ile Erteleme ve Probasyon Kanunları'nda değişiklikler yapmıştır. Kanun ile kamu yararına çalışma hem soruşturma aşamasında hem de kovuşturma aşamasında düzenlenmiştir. Soruşturma evresinde, ceza arabuluculuk sisteminde savcılık tarafından yürütülen tahkikatla anlaşma sağlandığında, şart olarak belirli saat kamu yararına çalışma öngörülebilir. BCUK'nun 216 ter maddesinde bunun koşulları belirtilmiştir. Burada dikkat edilmesi gereken husus, halen Belçika'da kamu yararına çalışma (sadece soruşturma evresinde) ile çalışma cezasının birlikte kanunlarda yer almasıdır. Ceza soruşturmasında savcı tarafından arabuluculuk görüşmeleri esnasında şart olarak kamu yararına çalışma önerilebilir. Bu tedbir ceza hukuku anlamında bir yaptırım olarak değerlendirilmeyip, cezalandırmayı ortadan kaldıran bir araç olarak değerlendirilebilir¹². Bunun için şu koşulların bulunması gerekir.

- Kamu yararına çalışmayı şüphelinin kabul etmesi gerekir.
- Arabuluculuk, savcılığın 2 yıldan fazla hapis cezası talep ettiği ve asliye ceza mahkemesinin görev alanına giren suçlarda uygulanabilir. Bu, somut olayda hafifletici nedenlerin mahkemece kabul edilmesi halinde, ceza kanununda 20 yıl hapis cezası öngörülen suçların da arabuluculuktan yararlanabileceği anlamına gelmektedir.
- Azami 120 saat kamu yararına çalışmaya karar verilebilir ve bu en fazla 6 ay içerisinde infaz edilmelidir.
- Savcılığın arabuluculuk anlaşmasını onaylaması gerekmektedir.

Kamu yararına çalışma BCUK'nda savcının arabuluculukta teklif edebileceği birkaç tedbirden birisidir. Diğer tedbirleri ise mağdura verilen zararının tazmini ya da bir kısım eşyaların tazminidir. Şüpheli alkol, uyuşturucu, veya herhangi bir hastalığın etkisi ile eylemi işlemişse en fazla 6 ay tıbbî tedavi ya da uygun bir terapiye tabi tutulabilir. 120 saate kadar bir eğitim programını takip etmesini de savcılık teklif edebilir¹³. Burada tazmin tedbiri dışında kamu yararına çalışma ve eğitim tedbiri ile ilgili 120 saatlik sürenin infazı bakımından sınırlama getirilmiştir. 120 saatlik süre, 1 aydan

---

¹² **Chris Van den WYNGAERT**, *Strafrecht en Strafprocesrecht in Hoofdlijnen*, tweede volledige herziene en bijgewerkte uitgave, Antwerpen- Apeldoorn, 1994, s. 328

¹³ **Ivo AERTSEN & Katrien LAUWERT**, "Community Sanctions and Measures in Belgium" in: *Community sanctions and Measures in Europe and North America*, Edited by Hans – Jörg Albrecht and Anton van Kalmthout, S: 43- 78, Ettenheim, 2002, s. 52.

daha az bir sürede tamamlanamayacağı gibi tedbirin infazına başlanmasından itibaren de 6 ay içerisinde bitirilmelidir. Bu sürenin takibi ve denetimi savcılığa aittir (BCUK 216ter/1) .

EPK’nda değişiklik yapan 27 Nisan 1994 tarihli kanunla, kovuşturma evresinde kamu yararına çalışma ile ilgili düzenlemeler getirilmişti. 1994 yılında EPK’nda ki değişiklik yapılmaya kadar Belçika’da gençlerin korunması bakımından gençlik mahkemelerince denetimli serbestlik tedbiri olarak kamu yararına çalışma verdiklerini ve bunu 1964 tarihli EPK ‘na dayandırdıklarını görmekteyiz. Verilen bu kararlar hukuka uygun olmasına karşılık kamu yararına çalışmanın yasal temeli ancak 1994 yılında çıkartılan Erteleme ve Probasyon Kanunu’nda Değişiklik Yapan Kanun’la (EPKDYK) gerçekleşmişti¹⁴. Bu kanunun 1 bis maddesine göre iki halde kamu yararına çalışmaya hükmedilebilirdi. Bu kararlar denetim süresi içerisinde verilebilirdi¹⁵. “*Hükümün açıklanmasının geri bırakılması (opschorting)*” ile “*cezanın infazının geri bırakılması (uitstel)*” kamu yararına çalışmanın şart olarak verilebileceği hallerdi. Hükümün açıklanmasının geri bırakılması 6 ay ve daha az hüküm giymiş ya da hüküm giymemiş sanıklar bakımından verilebilirken ; cezanın infazının geri bırakılması (erteleme) 12 ay hapis cezası ve daha az hüküm giymiş ya da hüküm giymemiş sanıklar bakımından verilebilir. 2005 yılında soruşturma evresinde arabuluculuk uygulamasıyla tekrar düzenlenen ve halen yürürlükte bulunan kamu yararına çalışmada şüphelinin sabıkalı olup olmamasının önem arz etmemesi, bu tedbiri yürürlükten kaldırılan kovuşturma aşmasındaki kamu yararına çalışmadan ayırmaktadır.

Kamu yararına çalışma, soruşturma evresinde 20- 240 saat aralığında verilebilen bir tedbirdir. Belçika’da adli para cezalarının ertelenmesi de mümkün olduğundan adli para cezasının ertelenmesi de şartlı olarak verilebilir ve burada da kamu yararına çalışma şart olarak getirilebilirdi. Kamu yararına çalışma bu aşamada rehabilitasyon içeriği olan cezalandırma tedbiri

¹⁴ WYNGAERT, a.g.e., s. 327- 328. ; EPKDYK ile CDAUDK aynı tarihte mecliste kabul edilmiş (10 Şubat 1994) ve yine aynı tarihte (27 Nisan 1994) Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiş kanunlardır.

¹⁵ Belçika’da “hükümün açıklanmasının geri bırakılması” yanında “verilen mahkumiyetin infazının geri bırakılması” müessesesi de bulunmaktadır. İlkinde hüküm verilip açıklanmazken diğerinde ceza açıklanmakta ve sabıka kaydına işlenmektedir. Hükümün açıklanmasının geri bırakılması sabıka kaydına girmeyip bizde de mevcut olan özel kayıt sistemine benzer bir sisteme kayıt edilmekte ve bu kayıtlar ancak hakim, savcı ve polis gibi kişilere verilmektedir (soruşturma ve yargılama esnasında görevi olan aktörler). Herhangi bir iş başvurusunda hükümün açıklanmasının geri bırakılması kararları sabıka kaydında gözükmemektedir.

şeklinde infaz edilmekte ki, bu “klasik” cezalandırma anlayışı ile pek uyumlu olmayan bir durumun ortaya çıkmasına neden olmuştu¹⁶. Kamu yararına çalışmanın erteleme ve hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararlarının bir şartı olarak düzenlenmiş olması, bu tedbirin yargı tarafından hürriyeti bağlayıcı cezalara karşı gerçek bir alternatif olarak uygulanmasına engel olmuştu. Bu düzenleniş şekli, tedbirin belirtilen hallerde ek tedbir olarak daha yaygın kullanımını doğurmuştu¹⁷. Bunun temelinde hakimlerin mevzuatta yapılan değişikliklerle ilgili sınırlı bilgi sahibi olması, tedbirin erteleme ile ilgili hukuki niteliğindeki belirsizlik ile hükümlülere “yumuşak, hafif” tedbir olarak tanımlanması yatmaktaydı. Bu biçilen değer nedeniyle kamu yararına çalışmanın uygulanması ilk defa hüküm giyenler ile hafif suç işleyen kişilere uygulanmak suretiyle sınırlı bir alanda kalmıştır¹⁸. Belçika’da kamu yararına çalışmanın 1994-2002 arasındaki 8 yıllık uygulaması, bu tedbirin cezalandırıcı ve caydırıcı olmaktan uzak olduğuna ilişkin yargıçlar arasındaki yaygın kanaati değiştirememiştir. Bu haliyle hakimler, bu tedbiri sanıklara “hafif”, “yumuşak” kalan bir tedbir (*favour measure- gunstmaatregel*) olarak değerlendirmişlerdi. Hatta bir kısım yargıçlar bu tedbiri ve diğer alternatif yaptırımları “*çocuksu yaptırımlar*” olarak tanımlamışlardır¹⁹.

2002 yılında çalışma cezasının yürürlüğe konması ile kamu yararına çalışmanın tüm türleri yürürlükten kaldırılmıştı. Ancak, üç yıllık uygulamanın ardından 2005 yılında, sadece ceza arabulucuğu bakımından tekrar düzenleme yapılmıştır. Böylece, içerik olarak aynı fakat hukuki nitelik olarak farklı olan kamu yararına çalışma, soruşturma evresinde tedbir olarak, kovuşturma evresinde ise ceza olarak düzenlenmiştir. Bu ikili uygulama, savcılığın bu şekliyle ceza arabuluculuğunu daha caydırıcı olduğuna olan kuvvetli inancından kaynaklanmaktadır²⁰. Arabuluculuk sözleşmesinin savcılık tarafından onaylanmasının ardından, belirtilen süre içerisinde tedbirlerin yerine getirilmesi halinde soruşturmanın düşmesine karar verilmektedir. Bu kararların hepsi ülkemiz denetimli serbestlik teşkilatının görevlerini yerine

¹⁶ **Kristel BEYENS**, *Straffen als sociale praktijk*, Een penologische onderzoek naar straftoemeting, Brussel, 2000, s. 103 vd.; **Kristel BEYENS & Veerle SCHEIRS**, “*Encounters of a different kind social enquiry and sentencing in Belgium*”, S: 309- 328, Punishment and Society (SAGE), Sayı: 12(3), Yıl: 2010, s. 210- 211.

¹⁷ **BEYENS**, (Community Service), s. 5- 6.

¹⁸ **BEYENS**, (Straftoemeting), s. 419, 479 vd.

¹⁹ **BEYENS**, (Straftoemeting), s. 420, 421, 422.

²⁰ **BEYENS**, (Community Service), s. 5.

getiren “*adalet evleri*” tarafından takip edilmektedir. Ceza davalarında arabuluculuk sistemi çocuklar bakımından değil, sadece yetişkinler bakımından uygulanabilecek bir ceza yargılama aracı olarak düzenlenmiştir.

Avrupa’daki örneklere paralel olarak (Hollanda, İngiltere) Belçika’da da kamu yararına çalışmanın “*tedbir*” olarak 8 yıllık uygulaması, yargı çevrelerinde bu tedbirden beklenen başarıyı karşılamamıştır. Ceza infaz kurumlarındaki yoğunlaşmaya, daha ucuz bir yöntem olma ihtimali ve bir an önce halk nezdinde bir çözüm ortaya koyma çabaları ile ceza adalet sisteminin bir unsuru haline gelen kamu yararına çalışma, artık beklenen çözüm ve faydayı sağlamaktan uzak kalmaya başlamıştır. Bu süreç kamu yararına çalışmanın “*müstakil bir ceza*” olarak düzenlenmesini gündeme getirmeye başlanmıştır. Tedbir, ceza infaz kurumlarındaki popülasyonun azalmasına yardımcı olamamış, mahkemeler nezdinde de gerekli ilgiyi görmemiştir. Yargıçlar vermiş oldukları kararlarda kamu yararına çalışmayı ek bir şart olarak görmenin ötesinde bir anlam vermemişlerdir. Bu haliyle kamu yararına çalışma, ertelemeye ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasının bir koşulu olarak başlangıçtan itibaren geçici bir çözüm olarak ortaya çıkmış ve sonunda müstakil bir ceza olarak düzenlenmesi sonucu ile karşı karşıya kalmıştır. Nitekim sekiz yıl sonra 2002 yılında 17 Nisan 2002 tarihli kanun ile BCK’nda müstakil olarak çalışma cezası düzenlenmiş ve “*müstakil çalışma cezası*” olarak adlandırılmaya başlanmıştır²¹. Bu müstakil ceza ile BCK’nda hapis ve adli para cezasına ek olarak üçüncü ceza türü düzenlenmiştir. BCK’nun 7’nci maddesi cezaları düzenleyen maddedir. Buraya müstakil bir ceza olarak “*çalışma cezası*” da eklenmiştir²².

2002 tarihli kanundan önce de 19 Mart 2000 tarihli kanun teklifi ile 6 milletvekili tarafından çalışma cezası ve eğitim yaptırımının müstakil bir ceza olarak düzenlenmesine yönelik bir kanun teklif hazırlanmıştır. Mevcut yürürlükteki kanundan önce Ceza Kanunu’nun Gözden Geçirilmesi Komisyonu tarafından da buna benzer çalışmalar yapılmış ve değerlendirilmiştir. Komisyonun çalışmaları sonucunda 1964 tarihli EPK’nda ki değişiklikler kabul edilerek bugünkü adımların temeli atılmıştır. Altı milletvekili tarafından verilen teklifte, sadece kamu yararına çalışma değil aynı zamanda eğitim ted-

²¹ BEYENS, (Community Service), s. 6.

²² Tom Van der BEKEN & Ann FLAVEAU, “*Hard labour. Een eerste analyse van de wet van 17 April 2002 tot invoering van de werkstraf als autonome straf in correctionele zaken en in politiezaken*”, S: 241- 257, Yıl: 2002, s. 242.

biri de müstakil bir ceza olarak öngörülmüştü. Burada gerekçe olarak, eğitim tedbirinde de sanığın hürriyetinin sınırlandırıldığı, kontrolün ve denetimin yoğun olduğu, ihlal halinde daha ağır bir ceza ile karşı karşıya kalınabileceği olması vurgulanmıştır²³. Fakat bu kanun teklifi yasalaşamamıştır. Bu haliyle Belçika’da var olan düzenleme Hollanda’dan da ayrılarak sadece çalışmayı müstakil bir ceza olarak öngörmüş, eğitim tedbirinin sadece arabuluculuk aşamasında savcının teklif edebileceği bir şart olarak kalmasını tercih etmiştir. Hollanda çalışmayı müstakil bir ceza olarak düzenlemekle kalmamış eğitimin de ceza olarak verilmesine imkan tanımış ve bu iki müstakil cezalara ortak bir ad altında toplayarak “*görev cezaları (taakstraf)*”²⁴ başlığı altında düzenlemeler yapmıştır. Temel ceza görev cezasıdır. Ancak görev cezaları; çalışma cezası ya da eğitim cezasından oluşabileceği gibi her ikisinin karmasından da oluşabilir.

Belçika Hukuku’nda devlet başkanına tanınan anayasal yetkilerden birisi de, belirli nedenlerden dolayı mahkumiyeti kesinleşmiş olan hükümlülerin cezalarının bir kısmını ya da tamamının infazını kaldırma yetkisidir (genade). Belçika Anayasa’sının 110’uncu maddesi bu yetkiyi devlet başkanı olan krala vermektedir. Bu Anayasa’mızın 104’üncü maddesinde Cumhurbaşkanı’nın yasama yetkilerinden birisi olarak sayılan “*Sürekli hastalık, sakatlık ve kocama sebebi ile belirli kişilerin cezalarını hafifletmek veya kaldırmak*” yetkisi ile aynı mahiyettedir. Belçika’da bu ceza kaldırılırken kaldırma şarta bağlı olarak verilebilir. Bu şartlar arasında “*kamu yararına çalışma*” da bulunmaktadır. Belçika doktrininde bu durum, yasal dayanağı olmaması nedeniyle eleştirilmektedir²⁵.

Kısa süreli hürriyeti bağlayıcı cezaların (6 ay veya daha az) infazının yerine getirilmediği Belçika’da infaz aşamasında infaz hakiminin bu cezayı çalışma cezasına çevirme yetkisi bulunmaktadır²⁶. İnfazı zaten yerine get-

---

²³ BEKEN & FLAVEAU, a.g.e., s. 241.

²⁴ 3 Mart 1881 tarihli Hollanda Ceza Kanunu (HCK) md. 9/1-a. Görev cezası (taakstraf) 1 Şubat 2001 tarihi itibarıyla temel ceza olarak HCK’nun 9’uncu maddesine eklenmiştir.

²⁵ Heidi LUYPAERT, Kristel BEYENS, Clémence FRANÇOISE, Dan KAMINSKI M.m.v. Christine JANSSENS, “*Werken en leren als straf*”, Brussel, 2007, s. 201; BEKEN & FLAVEAU, a.g.e., s. 244.

²⁶ Ioan DURNESCU, “*Community sanctions and measures in Europe. Some results from a recent survey*”, S: 10- 18, Eura Vista Probation and Community Justice, Sayı: 1 (1), Yıl: 2009, s. 13.

irilmeyecek olan bir ceza böylece infaz edilebilir bir cezaya dönüşmektedir²⁷. Ancak hakim sayısındaki azlık nedeniyle infaz hakimliği kurumu kurulamadığı için infaz aşamasında hakime tanınan bu yetki uygulamada kullanılamamaktadır. Adalet Bakanı De Clerck'in 6 Temmuz 2011 tarihli basın açıklamasında²⁸ 8 aya kadar olan hapis cezalarının takibi ev hapsi ve elektronik izlemeden oluşan yeni bir sistemle gerçekleştirilecek. Ceza infaz kurumlarında mevcut olan kapasite sorununa ve 6 aya kadar infaz edilmeyen hapis cezaların toplumda adalet sisteminde meydana getirdiği güvensizliğe bu şekilde çözüm getirilmeye çalışılacaktır. İnfaz edilemeyecek bu tür hapis cezalarına yönelik ise telefonda takip sistemi ile “*evde hapis*” cezası uygulanmak istenmektedir. Buna ilişkin hukuki altyapının tamamlanması halinde 1 Ocak 2012 tarihinde bu uygulamaya geçilmesi düşünülmektedir.

C. “Kamu Yararına Çalışma ” ile “Çalışma Cezası” Kavramları

Çalışma cezası aslında kamu yararına çalışmanın ileri adımı olarak uygulamaya konulmuş bir şeklidir. Başka bir ifadeyle kamu yararına çalışmanın “*büyümüş*”- “*olgunlaşmış*” şekli demek mümkündür. Parlamento’da kamu yararına çalışmanın da düzenlendiği yasa tasarısı görüşülürken doğrudan müstakil bir ceza olarak öngörülmesi tartışılmış ise de, sonuç olarak hızlı bir geçiş süreci ile kamu yararına çalışmanın uygulamaya konulmasına karar verilmişti²⁹. Kamu yararına çalışmadan, çalışma cezasına geçişteki en önemli etken, bu kararı vermeye yetkili mercilerin bu tedbire olan ilgilerinin sınırlı olmasıdır. 1994’den 2002’ye kadar istatistikler incelendiğinde; 2002 yılında 3944 kamu yararına çalışma kararı verilirken, çalışma cezası bu rakamlara,

---

²⁷ Belçika’da Adalet Bakanlığı genelgesi (açıklamaları) ile 6 ay ve daha kısa süreli hürriyeti bağlayıcı cezalar infaz kurumlarının doluluğu nedeniyle infaz edilmemekte ya da kısmen infazı yapılmaktadır. Bunu bilen mahkemeler de kısa süreli hürriyeti bağlayıcı ceza verme konusunda isteksiz davranmaktadır. Bunun yerine alternatif cezalar vermektedirler.

²⁸ <http://www.just.fgov.be/persberichten/#>, erişim tarihi 08.07.2011. Belçika’da elektronik izleme 3 yıldan daha az hapis cezası alan hükümlülere cezalarının bir kısmını ceza infaz kurumunda iyi halli geçirmeleri halinde yapılacak incelemeden (sosyal araştırma) sonra ceza infaz kurumu idaresince elektronik izleme kararı verilmektedir. Uygulamada talep olması halinde bu talep otomatik olarak olumlu değerlendirilmektedir. Elektronik izlemede savcılık makamına, polis ve ceza infaz kurumu idarelerince bürokratik işlemler yapılmaktadır. Getirilecek olan ev hapsinde bu bürokratik işlemler tek bir organ tarafından ve daha önceki bir aşamada savcılık makamına verilecek ve infaza doğrudan başlanılarak takipsiz ceza kalmayacaktır. 3 yıl ve daha fazla hapis cezalarında elektronik izleme kararı verme yetkisi infaz hâkimlerindedir.

²⁹ DOMINICUS, a.g.e., s. 35.

uygulamaya konulduğu ilk yılda ulaşmıştır³⁰. Bu ilginin temelinde bu iki kavramın ceza sistemindeki konumları büyük önem arz etmektedir. Kamu yararına çalışma, doğrudan hapis cezasına göre kendini konumlandırıran bir tedbir olarak düzenlenirken, çalışma cezası müstakil bir ceza olarak hapis ve adli para cezası yanında üçüncü bir ceza türü olarak BCK’nda yerini almıştır.

Kamu yararına çalışmanın hürriyeti bağlayıcı cezalarla olan sıkı ilişkisi, yargıçlar ve savcılar nezdinde bu tedbirin gücünü zayıflatmıştır. Tedbir, uygulandığı dönemde hapis cezasının gölgesinde kalan bir tedbirden öteye gidememiştir. Tedbirin, hürriyeti bağlayıcı ceza ya da adli para cezası verildikten sonra ertelemenin, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasının veya soruşturma evresinde arabuluculuğun bir koşulu olarak hüküm altına alınmış olması nedeniyle, ilk vurgu daima hapis cezası ile adli para cezasında kalmaya devam etmiştir. Böyle olunca; sabıkalı olma bu tedbirin verilmesi bakımından, birlikte verildiği erteleme, hükmün açıklanmasının geri bırakılması ve soruşturma evresinde arabuluculuk (halen yürürlükte) açısından da önemli olduğundan, kamu yararına çalışmaya hükmedilme otomatik olarak sınırlı sayıda kalmıştır³¹.

Kamu yararına çalışma, Belçika hukukunda 1964 yılından itibaren yürürlüğe giren denetimli serbestlik tedbirinin (probatie) bir devamı olarak “*alternatif yaptırımlar*” kavramının çeşitlendirilmesi gayretlerinin devamıdır. İlk jenerasyon alternatifler olarak adlandırabileceğimiz³² bu tür yaptırımlar rehabilitasyon ve topluma tekrar kazandırma düşüncesinin hakim olduğu 1960’lı yılların, sosyalleşmeyi esas alan gelişimin devamı olarak görmek mümkündür. Bunun devamı olarak ikinci jenerasyon alternatifler olarak adlandırabileceğimiz bir grup vardır ki; çalışma cezası da bu grubun içerisinde. Bunlar “*alternatif cezalar*” olarak adlandırılmaktadır. Bu kavramlarla cezai niteliklerinin daha kuvvetli vurgulanması yanında alternatif statülerini müstakil bir statüyle yer değiştirdikleri gerçeği ortaya konulmuştur³³.

Kavramlar arasında sonuç olarak şu ayrımı yapmak mümkün;

1-Kamu yararına çalışma ek bir tedbir olarak ertelemeye, hükmün açıklanmasının geri bırakılması veya arabuluculuk gibi soruşturma veya

---

³⁰ DOMINICUS, a.g.e., s. 35.

³¹ BEYENS, (Werkstraf), s. 8.

³² BEYENS, (Werkstraf), s. 7.

³³ BEYENS, (Werkstraf), s. 7- 8.

kovuşturma aşamasındaki kurumların ek unsuru olarak düzenlenmişken; çalışma cezası müstakil bir ceza olarak ve bağımsız bir karakterde karşımıza çıkmaktadır.

2- Kamu yararına çalışma rehabilitasyon ve topluma tekrar kazandırmayı esas alan bir temelde ortaya çıkmışken, çalışma cezasında bu amaçlar olmasına karşılık cezalandırma vurgusu daha ağırdır.

3-Kamu yararına çalışmaya olan ilgisizlik ile caydırıcı olmaktan uzak kalmasına yönelik kuvvetli inanç, çalışma cezasının düzenlenmesi ihtiyacını doğurmuştur.

Kamu yararına çalışmanın cezai karakterinin olmadığını söylemek doğru olmaz. Çünkü sonuç olarak istenmeyen bir zamanda (serbest (boş) vaktinde) kişiye belirli yükümlülükler getirilmektedir. Burada üzerinde durduğumuz daha çok bu kavramların hangi amaçlar için daha çok kullanıldığı, cezai veya rehabilitasyon amaçlı niteliklerinden hangisinin daha ağır olduğudur. Meclis görüşmelerinde çalışma cezası bakımından ileri sürülen amaçlarla kamu yararına çalışma bakımından ileri sürülen amaçlar benzerlik göstermektedir. Ancak ceza olma vurgusu çalışma cezasında özellikle vurgulanmıştır ki, bu kamu yararına çalışmada bulunmayan bir husustur³⁴.

Kültürel bir bakış açısıyla bakıldığında, modern toplumlarda zamanın kıymeti artık yadsınamayacak derecede önem arz etmektedir. Zaman, çalışan bir kişinin değer ürettiği ve bu çalışma karşılığında değer verildiği çok kıymetli bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. İşte tam bu noktada değerli olan bir olgunun elden alınışı, modern cezalandırma anlayışı bakımından ceza olarak kabul edilmektedir. Hapis cezasında özgürlüğün kısıtlanması, alınması, çalışma cezasında “*serbest vaktin alınması*” şeklinde karşımıza çıkmaktadır³⁵.

Belçika uygulamasında kamu yararına çalışmanın hapis cezasına bağlı bir şart olarak rehabilitasyon amacı daha önde olan bir düzenlemeyle karşımıza çıktığını ifade etmiştik. Kamu yararına çalışmada kişiyi topluma kazandırma ön plandadır. Çalışma cezasında ise kişiye sorumluluğunu hatırlatma ve bunu sözleşme altına alarak ücretsiz çalışma ile yerine getirmesi daha ön plandadır. Bu bir nevi sosyal devlet anlayışının suçluluğa olan tepkisinin farklı bir yönüdür. Çalışma cezasına hükmedilen kişi topluma sem-

---

³⁴ BEYENS, (Werkstraf), s. 14- 15.

³⁵ BEYENS, (Werkstraf), s. 15.

bolik olarak “bir şeyi telafi etme” borcu altındadır³⁶. Uygulamada, çalışma cezasının veya kamu yararına çalışmanın infazında eşlik eden görevlilerin bu tedbir veya cezaya yükledikleri anlamın da önemli olduğunu vurgulamak gerekir. Özellikle psikolog, sosyal çalışmacı ve sosyolog gibi pedagojik formasyonu ön planda olan görevlilerin rehabilitasyonsuz infaz yapmakta tedirgin ve isteksiz davrandıklarını görmekteyiz. Dolayısıyla kanun koyucunun amacı ile uygulayıcının pratikte yaptığı farklılık arz edebilmektedir.

3. ÇALIŞMA CEZASINI MÜSTAKİL BİR CEZA OLARAK ÖNGÖREN 17 NİSAN 2002 TARİHLİ KANUN

Çalışma cezasını müstakil ceza olarak öngören kanun, BCK, BCUK ile EPK'nun çeşitli maddelerinde değişiklik yapan ve çalışma cezası için ayrı bir bölüm düzenlemesini öngören bir kanundur. Aslında çalışma cezasının düzenlendiği asıl yer BCK'dur. Ancak bu kanunla birlikte ek iki kanunda da bağlantı nedeniyle değişikliğe gidilmiştir. 17 Nisan 2002 tarihli Kanun 15 madde ve 5 kısımdan oluşmaktadır. 1'inci kısım “Genel Hükümler”, 2'nci kısım “Ceza Kanunu'nda Değişiklikler”, 3'üncü kısım “Ceza Usul Kanunu'nda Değişiklikler”, 4'üncü kısım “Erteleme ve Probasyon Kanunu'nda Değişiklikler” ve 5'inci kısım “Son Hükümler” başlıklarını taşımaktadır.

Kanun'un 2'nci maddesi BCK'nun 7'nci maddesinde değişiklik yaparak hapis cezası ve adli para cezası yanında müstakil ceza olarak “çalışma cezasını” asliye ceza (correctionele zaken) ve sulh ceza (politieza-ken) davalarında uygulanabilecek bir ceza olarak düzenlemiştir. Ancak hapis cezası ile çalışma cezasının birlikte verilme imkanı bulunmamaktadır. Adli para cezaları ile çalışma cezasının birlikte hüküm altına alınması yasaklanmış değildir. Burada özellikle çalışma cezasının hapis cezasına bir alternatif olarak uygulamaya konulduğu vurgusu net olarak ortaya çıkmaktadır. Kanun koyucu, uygun suçlar bakımından ya çalışma cezasını ya da hapis cezasının verilmesini kesin ifadelerle belirterek birbirlerinin alternatifi olduklarını düzenlemiştir.

Kanun'un 3'üncü maddesi ile BCK'nun 1'inci kitabının 2'nci kısmına “*Çalışma Cezası*” başlığını taşıyan ve madde 37 *bis*'ten sonra gelmek üzere “*Bölüm Vbis*” adlı bir bölüm eklenmiştir. Çalışma cezası ile ilgili temel kollar bu bölümde düzenlenmiştir. Bu bölümde 37*ter*, 37*quater* ve 37*quinqvis*

---

³⁶ BEYENS, (Werkstraf), s. 15.

olmak üzere 3 yeni ve uzun madde kaleme alınmıştır. Madde 37ter, çalışma cezasının ne zaman ve nasıl verilebileceğini; 37quater, çalışma cezasının nerede ve nasıl infaz edileceğini; 37quinqis, çalışma cezasının kontrol ve takibinin kim tarafından yapılacağını hüküm altına almıştır. Şu anda yürürlükte olan 17 Nisan 2002 tarihli kanun kendisinden önceki versiyonu olan 29 Mart 2000 tarihli kanun teklifinin aksine “*müstakil ceza olarak kamu yararına çalışma (dienstverlening als autonome straf)*” yerine “*çalışma cezası (werkstraf)*” kavramını kullanmış ve eğitim tedbirini de müstakil ceza olarak düzenlememiştir³⁷.

Çalışma cezasının temel unsurlarının düzenlendiği 3’üncü madde BCK’na bölüm ekleyen bir maddedir. Çalışma cezası düzenlenirken kanun koyucu 1867 yılında yürürlüğe konulmuş olan BCK’nun temel yapısında bir değişikliğe gitmemiştir. Yürürlükte bulunduğu yaklaşık 144 yıl içerisinde çalışma cezası, hapis ve adli para cezasından sonra temel ceza olarak eklenen tek ceza türüdür³⁸.

Hakim, asliye ve sulh ceza davalarında çalışma cezasına karar vermesi durumunda, çalışma cezasının yerine getirilmemesi halinde infazı yapılacak hürriyeti bağlayıcı ceza ya da adli para cezasını da kararında belirtmek zorundadır. Hakim, belirleyeceği hapis ya da adli para cezasını, o eylem için BCK’unda öngörülen ya da somut olayda belirtilen özel nedenlerden dolayı uygulanacak olan hapis ya da adli para cezasını da dikkate almakla yükümlüdür (BCK 37ter§1). Aynı maddenin ikinci paragrafında çalışma cezasının verilemeyeceği kanun maddeleri açıkça belirtilmiştir. Buna göre; BCK 347 bis (rehin alma suçları); 375,376,377(ırza geçme suçları); *çocuklara karşı ya da çocukların iştiraki ile işlenmesi halinde 379’dan 386ter’e* (gençlerin istismarı, fuhuş ve açıkça ahlaka aykırı hareketler); 393’ten 397’ye kadar (cinayet suçları) ve 475’inci (soygunla cinayet) maddelerde *çalışma cezasının verilemeyeceği düzenlenmiştir*. Belirtilen bu istisnalar dışında kanun koyucunun çalışma cezasını sadece kısa süreli hürriyeti bağlayıcı cezalara mahsus bir ceza değil, daha geniş bir uygulama alanı ve ağır suçlar için de düşündüğünü belirtmek gerekir³⁹.

---

³⁷ BEKEN & FLAVEAU, a.g.e., s. 242.

³⁸ Kristel BEYENS & Ivo AERTSEN, “*De autonome werkstraf in België: hoe sterk het karakter?*”, S: 1- 6, Panopticon, Sayı: 27 (4), Yıl: 2006, s.1.

³⁹ BEKEN & FLAVEAU, a.g.e., s. 247.

Çalışma en az 20 saat en fazla 300 saat verilebilir. 45 saat ve daha az miktardaki çalışma cezaları sulh ceza davaları için öngörülen miktardır. Asliye ceza davaları bakımından ise 46 ile 300 saat arasındaki miktarlar geçerlidir (BCK 37ter§ 2). Aynı maddenin ikinci paragrafında, verilen cezanın kararın kesinleşmesinden itibaren 12 ay içerisinde tamamlanması gerektiği ifade edilmiştir. Bu süre ancak *Probasyon Komisyonu* tarafından re'sen ya da *hükümlünün talebi* ile uzatılabilir. Burada kanun koyucu uzatma bakımından bir kez mi iki kez mi uzatmanın yapılabileceğini ve bu uzatmanın hangi gerekçelerle yapılıp yapılmayacağına ilişkin herhangi bir sınırlama getirmemiştir. Ki daha önceki 2000 tarihli teklifte hem infaz süresini uzatma hem de uzatma gerekçeleri bakımından sınırlamalar getirilmişti⁴⁰.

Hakkında çalışma cezası verilecek olan kişinin bizzat duruşmada bulunması kendisi bulunamıyorsa avukatının bulunması gerekmektedir. Kendisi doğrudan çalışma cezasını kabul ettiğine dair onay vermesi mümkün olduğu gibi avukatının bu onayı kendisi adına vermesi de mümkündür. Hakim karar vermeden önce mutlaka çalışma cezası ile ilgili sanığı aydınlatması gerekir. Hakim, çalışma cezasına hükmederken mağdurun durumunu da dikkate alabilmektedir. Talebe rağmen çalışma cezasına hükmedilmemesi, mutlaka gerekçeleri ile birlikte kararda belirtilmelidir (BCK 37ter§ 3). BCK'nun sanığın ya da avukatının onayını almayı mecburi kılması ilk etapta ceza olan bir uygulama için anlamsız gelebilir. Çünkü hakim diğer kararları verirken nasıl onaya gerek duymuyorsa bu ceza için de gerek duymayabilirdi. Ancak uygulama açısından kanun koyucunun böyle bir tercihte bulunması iyi bir karardır⁴¹. Hükümlünün çalışmaya hazır ve razı olduğu ceza, çok daha etkili ve anlamlıdır. Onayın sonradan verilebilecek olması ile verilmemesi olasılığında da, infaz sürecini uzatma durumundan öteye bir durum doğmayacaktır. Kanaatimizce çalışma cezasından elde edilecek hedefe göre onayın alınmasının gerekip gerekmediğini tartışmak gerekir. Sırf cezalandırma amacı güden bir anlayışta bu alternatifin diğer cezalardan farklı olarak değerlendirilmesinin bir mantığı gözükmemektedir. Ancak gaye rehabilitasyonla beraber bir cezalandırma anlayışı ise burada uygulamadaki başarı için hükümlünün doğrudan ya da dolaylı onayının alınması her açıdan yararlı olacaktır. Onayın alınmaması angarya yaşağı ile çelişiyor gözüküyorsa da Hollanda ve İngiltere uygulaması bunun aksi olabileceğinin örneğidir. Bu ülkelerde özellikle risk değerlendirme

⁴⁰ BEKEN & FLAVEAU, a.g.e., s. 248.

⁴¹ BEKEN & FLAVEAU, a.g.e., s. 248.

sistemi ile hüküm öncesi aşamada hazırlanan sosyal araştırma raporlarının ciddi bir görev yerine getirdiklerini vurgulamak gerekir. Onay alınmayarak ortaya çıkabilecek olumsuzluklar bu iki araç devreye sokularak asgari seviyede tutulmaya çalışılmaktadır.

Hakim, çalışma cezasının süresini belirleme konusunda tek yetkili mercidir. Çalışma cezasının içeriği konusunda ise bir takım saptama ve belirlemeleri kararında yapabilir. Bu infazı yapacak makama hükümlü ile ilgili hangi alan ve çerçevede çalıştırılacağını belirleme bakımından yol göstercektir (BCK 37ter§ 4).

Çalışma cezası, hükümlünün eğitim ve çalışma aktivitelerini de icra ettiği serbest vaktinde ücretsiz olarak yerine getirilir. Bu ceza, devlete ait kamu kurumlarında (belediye ve eyalet gibi) ve kar etme amacı olmayan dernekler veya sosyal, bilimsel ve kültürel amacı olan vakıflarda çalıştırılarak infaz ettirilebilir. Ancak burada kamu kurumları ile derneklerde yapılacak işin hali hazırda ücretli işçiler tarafından yapılan işin yapılması şeklinde olmamalıdır (BCK 37quanter§1). Bu durumda yapılan iş o ücretli çalışan kişinin işinin elinden alınması olarak değerlendirilir ki çalışma cezası bu uygulamaya araç olmamalıdır. Yoksa ücretli çalışanların aşırı iş yükünü rahatlatacak bir çalışma hiç bir zaman yasak kapsamında değerlendirilmemelidir. Dikkat çeken diğer husus ise çalışılacak yerlerin kamu kuruluşları ile vakıf ve derneklerle sınırlandırılmış olmasıdır. Yapılacak çalışma kamu yararına bir hizmet olsa bile, çalışmanın yapılacağı yerin kamu kurumu, vakıf veya dernek olmaması halinde yerine getirilmesi mümkün gözükmemektedir. Örneğin özel bir sağlık kurumunun temizlik işinde ya da sağlık hizmetlerinde görevlendirme bu düzenleme karşısında mümkün değildir⁴².

Denetimli serbestlik uygulamalarında raporlamanın önemi uygulanacak yaptırımların başarısı bakımından büyük öneme sahiptir. Belçika uygulamasında, hükümlü ile ilgili ikamet ettiği yerdeki *adalet evinden*⁴³ sosyal araştırma raporu (maatschappelijke enquête) ile onun daha kısası olan hüküm

⁴² Burada çalışılacak yer bakımından ülkemizde tercih edilen kamu yararına bir işte çalışma kriteri yerine, kamuya yararlı bir iş üreten yerlerden bahsedilmesi, daha sınırlı bir çalışma kriterinin tercih edildiğini göstermektedir. Çalışma cezasının infaz edileceği yerler Belçika hukukunda kanunda sayılan kuruluşlarla (kar amacı olmayan dernek ve vakıflar ile kamu kuruluşları) sınırlıdır. Bu kuruluşlar kamuya yararlı bir iş üreten kuruluşlar olarak kabul edilmektedir. Kanaatimizce bu yaptırımdan elde edilecek sosyal yarar ve toplumun bu yaptırımdaki etkinliğini sınırlayacaktır.

⁴³ Bizim uygulamamızdaki denetimli serbestlik şube müdürlüklerine karşılık gelmektedir.

öncesi rapor istenmesi (beknopt voorlichtingsrapport) savcının, soruşturma hakiminin ve mahkeme yargıcının takdirine bağlıdır (BCK 37^{quant}er§2). Belçika kanun koyucusu burada *ihtiyarilik ilkesini* benimsemiştir. Hüküm öncesi raporun amacı, sanığa en uygun yaptırımın (kamu yararına çalışma, denetimli serbestlik kararı ve çalışma cezası) uygulanmasını değerlendirmektir. Bu raporu daha hızlı ve basit bir şekilde yargılama makamına sunmaktır. Sosyal araştırma raporunda amaç suça karışan kişinin fotoğrafını çekmektir⁴⁴. Sosyal çalışma raporu yada hüküm öncesi raporun zorunlu hale getirilmesi ile ilgili doktrinde, yargılama sürecinin uzayacağı dile getirilmiştir. Kanun koyucunun maddeyi düzenleme şeklinden de böyle bir zorunluluğun olmadığı açıktır⁴⁵. Eğer kanun çalışmayı ceza olarak kabul etmişse, burada hakim in cezalandırma yetkisine fazla müdahalede bulunulmaması gerektiği kanatindeyiz. Ancak kararının isabetli olmasını isteyen her hakim in buna katkı sağlayacak araçlardan azami derecede yararlanması gerektiğini de vurgulamalıyız.

Hükümlülerin çalıştırılacakları yerlerle ilgili adalet evleri her ay hangi yerlerde ne kadar kişi çalıştırılabileceğine ilişkin listesini bölge mahkeme başkanına ve başsavcıya sunar. Bunun dışında talep etmeleri halinde diğer ilgililere de bu liste verilebilir (BCK 37^{quant}er§3). Burada dikkate değer konu, hazırlanacak listenin ayda bir hangi yerde ne kadar kişinin çalıştırılabileceğinin belirtilmesi ile güncellemenin düzenli bir şekilde sağlanacak olmasıdır. Burada elbet denetimli serbestlik görevlilerine her ay ek bir iş yoğunluğundan bahsetmek mümkündür. Fakat kapasiteyi görme ve değerlendirme bakımından yararlı da olmaktadır. Çünkü Belçika’da da kaynakların istenilen oranda denetimli serbestlik kurumlarına ayrıldığını söylemek mümkün değildir. Bu durumda, pratikte uygulanmayan ve rutin yazışma haline gelen bir uygulama olma riski her zaman mevcuttur.

Çalışma cezasına hükmedilen kişi, ikametgahının bulunduğu yerdeki adalet evinin görevlendirdiği bir adalet memuru ile muhatap edilir ve bu memur, kişinin cezasının infazından, denetimli serbestlik komisyonuna karşı sorumlu olan kişi olmaktadır. Adalet memuru düzenli olarak denetimli serbestlik komisyonuna rapor vermektedir (BCK 37^{quinquies}§1). Burada ceza kanunu ile infaza ilişkin bir yetki kuralı tespit edilmiştir. Kararın kesinleşmesi ile kararın verildiği yerdeki mahkeme görevlisi, yetkili denetimli serbestlik komisyonu başkanına ve adalet evine 24 saat içerisinde haber verme

⁴⁴ BEYENS, (Community Service), s. 8.

⁴⁵ BEKEN & FLAVEAU, a.g.e., s. 250.

sorumluluğu vardır. Burada kesin bir süreden bahsetmek mümkün değildir. Sürenin aşılmasının bir yaptırımı yoktur. Ancak kanunda kullanılan ifadeden düzenleyici bir süre olduğunu söyleyebiliriz. Denetimli serbestlik komisyonuna hükümlünün açık kimliği bildirildikten sonra 7 iş günü içerisinde komisyon hükümlüye imzalı bir bildirim yazısı göndermektedir. Eğer avukatı varsa onu da haberdar etmektedir (BCK 37^{quinqies}2).

Adalet memuru, hükümlü ile görüşme yaptıktan sonra kendi önem verdiği hususları, somut olayda dikkate alarak çalışma cezasının somutlaşmasını sağlar. Bu somutlaştırma görevi, çalışma cezasının infaz edilmemesi ya da kısmen infaz edilmesi durumunda denetimli serbestlik komisyonu tarafından re'sen ya da savcı veya hükümlü tarafından talep üzere yapılan uyarlamalardan sonraki aşamalar da devam etmektedir. Görevli adalet memuru, infazla ilgili detayları içeren bu planı kararı veren mahkeme hakimine, savcılığa ve denetimli serbestlik komisyonuna resmi tatil günleri ve hafta sonları hariç 3 gün içinde yazılı olarak gönderir (BCK 37^{quinqies}3).

Cezanın tamamı infaz edilmiyor ya da eksik infaz ediliyorsa adalet memuru bu durumu derhal denetimli serbestlik komisyonuna bildirmek zorundadır. Hükümlünün dosyasının komisyonda görüşülme tarihinden en az 10 gün önce, hükümlü ve kararı veren mahkeme hakimi yazılı olarak görüşme gününden haberdar edilir. Beş gün boyunca mahkeme hakimi ile hükümlü arasında dosya üzerinde görüşmeler yapılır. Denetimli serbestlik komisyonu, yerine geçecek cezayı gerekçeli olarak savcının yokluğunda karara bağlar. Komisyonca verilen bu karar hükümlüye, savcıya, adalet memuruna ve kararı veren mahkemeye bildirilir. Savcılık, infaz edilmeyen ya da eksik infaz edilen çalışma cezasının yerine verilen hapis cezası ya da adli para cezasının infazı ile ilgili karar verir. Verilen bu cezanın infazında daha önce çalışılan süreler savcılıkça dikkate alınır (BCK 37^{quinqies}4). Kanun koyucu burada savcılık makamına, önceden çalışılan sürelerin mahsubu konusunda bir takdir hakkı vermemiştir. Başka bir ifade ile savcılık makamı çalışılan süreyi mutlaka dikkate almak zorundadır. Fakat kaç saat çalışma cezasının kaç gün hapis cezasına ya da adli para cezasına karşılık geleceğinin düzenlenmemiş olması pratikte farklı uygulamalara sebebiyet vermiştir. Kanunda yer alan “*hesaba katmalı*” dan ne anlaşılmalı? Bu haliyle keyfiliğe sebebiyet verilmiyor mu? Böyle bir belirlemenin olmayışı aynı zamanda “*cezaların kanuniliği ilkesine*” de aykırılık

teşkil etmez mi?⁴⁶ İfade edildiği şekliyle çalışma cezasının infazının yerine getirilmemesinde ya da eksik yerine getirilmesinde adalet duygusunu zedeleyebilecek sonuçlar doğabilecektir. Özellikle 5 yıla kadar hapis cezasını kapsayan cezaların bu kapsamda değerlendirilebileceği düşünülürse üst sınır ile alt sınır nasıl dengelenecek ya da adalet nasıl tesis edilecektir? Bizim kanaatimiz, açık bir dönüşüm kuralının ifade edilen “*cezaların kanuniliği*” ilkesinin de bir gereği olduğudur.

Açıklamalardan da anlaşıldığı şekilde infaz sürecinde iki aktörün etkili olduğunu vurgulamakta fayda vardır. Adalet memurları olarak adlandırdığımız kişiler çalışma cezasının doğrudan takibinden sorumlu olan ve infaz aşamasının en önemli kişileridir. Diğeri ise denetimli serbestlik komisyonudur. Bu komisyon ise çalışma cezasının denetiminden sorumludur⁴⁷.

BCK'nun 58'inci maddesinin ikinci fıkrası çalışma cezasının en fazla 300 saat olarak verilebileceğini düzenlemiştir. BCK'nun 85'inci maddesinin birinci fıkrasında yapılan değişikliklerle de hafifletici nedenlerin varlığı halinde asliye ceza mahkemelerinin görev alanına girebilecek davalarda çalışma cezasının 45 saatten daha az olamayacağı hüküm altına alınmıştır. Sulh ceza mahkemesinin görev alanına giren suçlar bakımından ise asgari sınır 20 saat olarak belirlenmiştir.

17 Nisan 2002 tarihli kanunda teşebbüs, tekerrür ve iştirak ile ilgili özel düzenlemeler yoktur. BCK'nda yer alan bu kurumlara ilişkin genel hükümlerden esinlenerek bir açıklama yapmak mümkündür.

Teşebbüste, kabahat ve cürüm ayırımına yer veren BCK'nun ceza kanununda kabahat olarak düzenlediği eylemlerde teşebbüs mümkün olmadığından cezalandırmaya gitmek mümkün olmayacaktır. Ancak cürümler bakımından, ceza kanununda işlenen cürüm bakımından teşebbüs aşamasında cezalandırma suç olarak öngörülmüşse; bu eyleme ceza olarak teşebbüs için öngörülen hapis cezasına kıyasla bir çalışma cezası hesabı yapılarak ceza vermek mümkün olacaktır. İştirak bakımından da aynı yol izlenerek bir sonuca varmak gerekir. İlk önce iştirakle ilgili BCK'nun 66, 67 ve 69'uncu maddelerindeki hükümlerin uygulanması ile hapis cezası olarak bir süre ortaya çıkacak ve bu süre çalışma cezasının saat olarak hesaplanmasına esas alınacaktır⁴⁸.

---

⁴⁶ BEKEN & FLAVEAU, a.g.e., s. 253.

⁴⁷ BEKEN & FLAVEAU, a.g.e., s. 251.

⁴⁸ BEKEN & FLAVEAU, a.g.e., s. 253.

Burada dikkat edilmesi gereken husus, yapılan bu hesaplamaların sadece hapis cezası verildiğinde, verilecek ceza ile çalışma cezasının saat olarak verilmesinde, hakkaniyetin mümkün olduğu kadar sağlanması gerektiğidir. Burada hapis cezasının miktarı ile saat miktarının bir hesap dahilinde orantılı olması adalet açısından önem arz etmektedir. Bir günün çalışma cezasında saat olarak karşılığının açıkça hüküm altına alınmadığı ülkelerde bu dengeyi ve hakkaniyeti tesis etmek her zaman kolay olmamaktadır. Burada hapis cezası bağlantılı bir açıklamaya gidiliyor olsa da bu mahkeme kararında detayları ile belirtilecek bir konu değildir. Çalışma cezası müstakil bir cezadır ve hükümde doğrudan saat olarak hükmedilecektir.

Tekerrür bakımından bu kadar kolay sonuca varmak mümkün değildir. Tekerrür hükümleri ile ilgili hükümler BCK'nun 56 ve 57'nci maddeleridir. BCK'nun 56'ncı maddesi konumuz bakımından değerlendirilmeye muhtaçtır. Tekerrür düzenlenirken daha önce mahkum olan bir kişinin 8 gün ile 5 yıl arasında bir hapis cezası gerektiren bir suçtan mahkum olursa, bu ikinci suç için verilebilecek ceza hapis cezasının 2 katı olan 10 yıl olabilir. Burada çalışma cezası için bir hüküm getirilmiş değildir. Dolayısıyla çalışma cezasının da 2 kat artırılarak 600 saat çalışma cezasının verilebileceği tartışmalıdır. Kanun metninden 600 saat hapis cezasının verilebileceğine ilişkin açık bir hüküm olmadıkça böyle bir artırımın yapılmayacağı savunulmaktadır. Bunun için kanun koyucunun bu durumu açıkça ifade etmesi gereklidir⁴⁹. Kanun, en fazla 300 saat verilebileceğine bir istisna getirmemiş olduğundan, bu yorumun kanun çerçevesinde savunulması zor gözükmektedir. Ancak doktrinde bu görüşün aksini ifade eden yazarlar da bulunmaktadır. Vandromme ve Rozie kanunun açık hükmüne rağmen tekerrür esasların da bir ayırım yapılmayarak 2 katı olan 600 saate hükmedilebileceğini savunmaktadır⁵⁰.

Çalışma cezasına ilişkin kanunun 15/2'nci fıkrasında, kanunun yürürlüğü girdiği tarihten itibaren 18'inci ayda, çalışma cezasının uygulamadaki durumu ile ilgili bir değerlendirme raporunun hazırlanması zorunluluğu getirilmiştir.

Mahkumiyetin sabıka kaydına yazılması bakımından çalışma cezası ile ilgili özel bir düzenleme yapılmamıştır. BCUK'nun 590/1'inci fıkrası, mahkumiyet hükümlerinin ceza siciline kayıt edileceğine hükmetmiştir. Bu maddeden çalışma cezasının verilebildiği sulh ceza ve asliye cezanın görev alanına giren suçların da sicile kaydedilmesi gerektiği sonucu çıkarılmaktadır. Fakat

---

⁴⁹ BEKEN & FLAVEAU, a.g.e., s. 254.

⁵⁰ BEYENS, (Werkstraf), bkz. dn. 8 s. 9.

burada çalışma cezası verilmiş olan mahkumiyetler bakımından pozitif bir ayrımın yapıldığını görüyoruz. Çalışma cezasına mahkum olmuş hükümlünün sicil kaydı idari nitelikte bir organın talep etmesi halinde erişime açık değildir. Bu sicil kaydına ancak mahkemeler, savcılık ve soruşturma hakimi ulaşabilir (BCUK 593). Dolayısıyla çalışma cezasına mahkum olan bir hükümlü iş başvurusunda bulunduğu vakit sicilinde böyle bir kayıt gözükmeyecektir. Sicil kaydı yalnızca yargılama erkinin kişi hakkında verilecek başka bir cezanın bireyselleştirilmesi için kullanılmaktadır. Bu düzenleme ile Belçika kanun koyucusu çalışma cezasının müstakil ceza olarak ceza kanununda düzenlenmesini salt ceza olarak görmemiş, onun önceki versiyonu olan kamu yararına çalışmada daha ön planda olan ıslaha yönelik görev icra etmesini de kısmen korumuştur.

Hürriyeti bağlayıcı cezanın sabıka kaydına girdiği düşünüldüğünde, çalışma cezası bakımından bu uygulamanın tercih edilmemesinin çok olumlu bir kazanç olduğunu belirtmek gerekir. Burada özellikle sabıka kaydına girmemesi için devamlı çalışma cezası isteyen fakat sonunda bu çalışma cezasını da yerine getirmeyerek, bu ceza karşılığında öngörülen adli para cezasına ya da hapis cezasına mahkum olmak isteyen hükümlülere dikkat çekmek gerekir⁵¹. Bu durum, bir nevi kanuna karşı hile yolunu kullanarak bu hakkın kötüye kullanılmasını doğurabilir. Bu tür kötüye kullanmaların önüne geçmek, sağlıklı ve detaylı bir raporlamanın önemini bu sistem açısından daha hayati hale getirmektedir. Raporlamayı önemli hale getiren diğer bir uygulama da, çalışma cezasının sabıka kaydı olan hükümlüler bakımından yasaklanmamasıdır. Aksi takdirde çalışma cezasında da hedeflenen amaçlara ulaşmakta güçlüklerle karşılaşılacaktır⁵².

4. ÇALIŞMA CEZASININ İSTATİSTİKİ OLARAK DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu bölümde çalışma cezası ile ilgili tutulan istatistiki veriler ışığında değerlendirmelere yer verilecektir. Sayılarla çalışma cezasının yıllar içerisinde vardığı ya da varamadığı hedefler konusunda yorumlar yapılacaktır. Sayısal veriler Belçika Adalet Bakanlığı'nın kendi yayınlarında belirtilen verilerdir.

A. Çalışma Cezasının Yıllara Göre Dağılımı

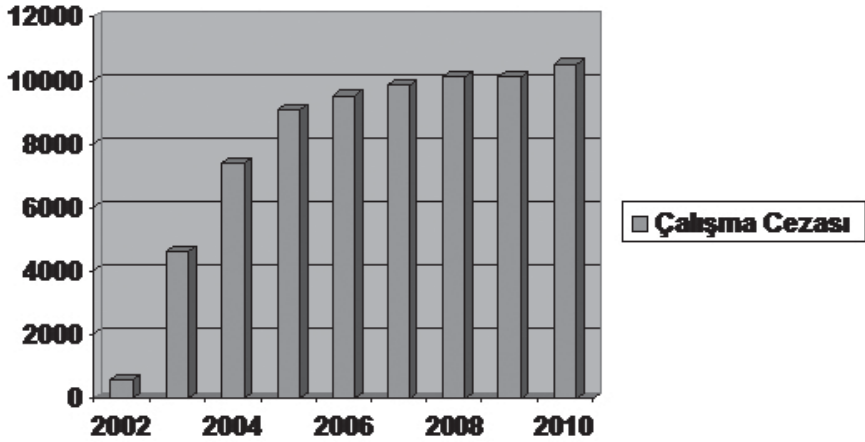
2002 - 2009 arası yıllara ait tablonun incelenmesinde, karar organları tarafından çalışma cezasına olan ilgi yıllara göre artış göstermiştir. Kanunun

---

⁵¹ DOMINICUS, a.g.e., s. 56.

⁵² DOMINICUS, a.g.e., s. 56.

yürürlüğe girdiği 2002 yılı mayıs ayından 2009 yılına kadar sırasıyla 556, 4597, 7405, 9067, 9524, 9847, 10131, 10112 ve 10516 dava işlem görmüştür. Bu durum kamu yararına çalışmanın aksine olan bir durumdur. Tedbirden vazgeçilmesi nedenlerinden bir tanesi de, tedbire olan ilgisizliğin çalışma cezasına geçişi zorunlu kıldığıdır. Hakimlerin çalışma cezasını bir ceza olarak kabul etmeleri başarıda önemli bir etkidir. Rakamlarda bu durumu teyit etmektedir.

Kaynak: Justitie in Cijfers 2010

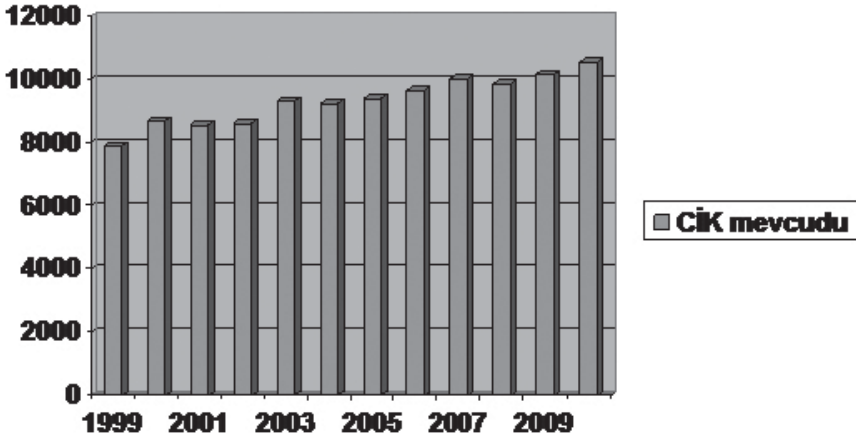
2003'den 2009'a kadar olan sayısal artış %120 olarak gerçekleşmiştir. Çalışma cezasının verildiği mahkemelere bakıldığında, %58'le asliye ceza mahkemelerinin, kararların yaklaşık 3/5'ine hükmettiğini görmekteyiz. Sulh ceza mahkemesince verilen çalışma cezası oranı ise %34'dür. Kalan %8 ise istinaf mahkemesince verilen kararlardır. Burada özellikle ceza mahkemelerinde 2009 yılında gelen tüm davalar içerisinde çalışma cezası verilme oranının %30 olduğunu vurgulamak gerekmektedir⁵³. 2010 yılında çalışma cezası kararlarının 8500'ü sorunsuz infaz edilmiş, 1346'sı başarısızlıkla sonuçlanmış, 542 tanesi infaz kabiliyeti yoksunluğu veya devam ettirilmemiş ve 49 tanesi de ölüm nedeniyle sona ermiştir. 2010 yılında %81 gibi yüksek bir oran ile kararların infazı başarı ile sonuçlandırılmıştır⁵⁴. 2010 yılında Flaman ve Valon bölgelerinde kararı veren mahkemeler bakımından da farklı

⁵³ Justitie in Cijfers 2010, s. 66.

⁵⁴ FEDERALE OVERHEIDS DIENST JUSTITIE (FOD), Directoraat- Generaal Justitieuhuizen, Activiteitenrapport Jaarverslag, Brussel, 2010, s. 251- 256.

oranlar karşımıza çıkmaktadır. Flaman bölgesinde çalışma cezası kararlarının %78'i asliye ceza mahkemelerince, % 21'i ise sulh ceza mahkemelerince hüküm altına alınmıştır (%1 diğer). Bu oranlar Valon bölgesinde bu kadar yüksek değildir. Valon bölgesinde çalışma cezalarının %48'i asliye ceza mahkemelerince %47'si ise sulh ceza mahkemelerince karara bağlanmıştır (% 5 diğer)⁵⁵. Burada şu sonuca varmak mümkündür. Flaman bölgesi hakimlerinin daha ağır cezayı gerektiren suçlar bakımından çalışma cezasını cesaretle ve yoğun bir şekilde kullanmalarına karşılık Valon bölgesinde asliye ceza ile sulh ceza hakimlerinin eşit oranda çalışma cezasına hükmettiklerini ve belirgin bir farkın olmadığını belirtmek gerekir. Ancak Valon bölgesindeki bazı merkezlerde (Aarlen ve Marche –en- Famenne gibi) sulh ceza mahkemelerinin çalışma cezası verme konusunda daha istekli oldukları⁵⁶ dikkate alındığında Valon bölgesinde görev yapan hakimlerinin çalışma cezasını daha hafif suçlar için uygulamayı tercih ettiklerini söylemek mümkündür.

Yıllara göre çalışma cezasına olan ilgideki artış acaba ceza infaz kurumlarının mevcudunda bir azalmaya neden olmuş mudur? Başka bir ifadeyle çalışma cezası yürürlüğe konuluş nedenlerinden bir diğeri olan kapasite sorunu çözülmüş veya ceza infaz kurumlarında ki hükümlü sayısını azaltabilmiş midir?

Kaynak: Justitie in Cijfers 2010

2010 yılında 10.561 mahkumla devamlı bir artış trendini takip eden ceza infaz kurumlarındaki mevcut dikkatlice incelendiğinde özellikle

⁵⁵ Jaarverslag 2010, s. 268.

⁵⁶ Jaarverslag 2010, s. 268.

çalışma cezasının da ceza olarak yürürlüğe konulduğu 2002 yılından sonra da azalmamış, artmıştır. Bu artış 2011 yılında da devam etmiş ve 11.000'i aşmıştır.

Salt sayısal veriler ışığında çalışma cezasının daha çok cezalandırmayı beraberinde getirdiğini ifade etmek mümkündür. Her ne kadar tek değerlendirme kriteri olarak bu rakamları kabul etmek doğru olmasa da ceza infaz kurumlarındaki sayıyı azaltma yönüyle de bir başarıdan söz etmek mümkün değildir. Ancak bu kesinlikle çalışma cezası bakımından daha çok yönlü bir değerlendirme, inceleme ve araştırma yapılması zorunluluğuna işaret etmektedir. Bu değerlendirme, inceleme ve araştırmalar özellikle çalışma cezasının infazı, sistem içerisindeki uyumu ve deneyimler konusunda yapılmalıdır⁵⁷.

B. Çalışma Cezası Verilirken ya da Verilmek İstenmesi Durumunda “Sosyal Araştırma Raporu” ile “Hüküm Öncesi Rapor” Kullanımı

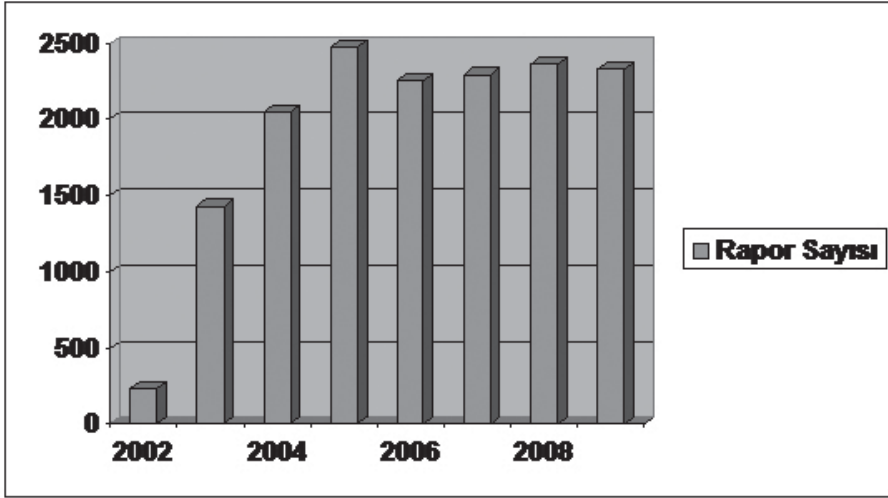
Çalışma cezası verilirken daha önce de ifade edildiği gibi hüküm öncesi rapor ile sosyal araştırma raporunun alınması zorunluluğu bulunmamaktadır. Kanun koyucu burada raporların istenmesini takdire bırakmıştır. Çalışma cezası ile ilgili olarak 2002'den 2009'a kadar sırasıyla, 233, 1431, 2051, 2478, 2253, 2293, 2366, 2332 rapor talep edilmiştir. 2332 sayısı 2009 yılında hazırlanan toplam 12.864 raporun %18'ine karşılık gelmektedir⁵⁸. Bu sayı, sosyal araştırma raporları ile hüküm öncesi raporların toplamıdır. Burada görüleceği üzere artış olsa dahi bu artış çalışma cezası verilmeye oranla sınırlı kalmaktadır. Mahkeme ve savcılıklar rapor isteme konusunda çalışma cezasına hükmetmeye oranla istekli değiller. Dikkat çekici diğer bir husus ise en fazla raporun hazırlandığı 2005 yılında raporların %46'sını savcılıkların, %41'ini sulh ceza mahkemelerinin ve %8'ini de asliye ceza mahkemelerinin talep ettiği. İstenen raporların %72'si hüküm öncesi rapor ve %28'i de sosyal araştırma raporudur⁵⁹. Bu sayılar da göstermektedir ki, savcılar raporların istenmesi konusunda hakimlerden daha istekliler. Soruşturma evresindeki rapor talebi, yargılamanın uzamasına yönelik eleştirileri de bertaraf edebilecek en uygun dönemdir.

---

⁵⁷ BEYENS, (Werkstraf), s. 17.

⁵⁸ Justitie in Cijfers 2010, s. 65.

⁵⁹ DOMINICUS, a.g.e., s. 44.

Kaynak: Justitie in Cijfers 2010

C. Çalışma Cezasının Verildiği Suçlar

BCK, çalışma cezasının verilebileceği suçların bir kısmına nitelikleri gereği hükmedebilme imkanını yasaklamak suretiyle engellemiştir. BCK'nun 37ter maddesi bu istisnaları madde madde belirtmiştir. Bu yasaklanan suçlar dışında çalışma cezasının suç çeşitliliği bakımından geniş bir alanda uygulama alanı bulduğunu istatistikler bize açıkça göstermektedir.

2005 yılı verileri ile çalışma cezalarının %41'i o yıl itibariyle trafik suçlarına verilmiştir. Trafik suçları kavramı, basit suçlar olarak algılamamak gerekir. Burada normal sulh ceza sınırı olan 46 saat çalışma cezasından fazla cezalara da hükmedilebilecektir. Trafik suçları sulh ceza mahkemesinin görev alanında olsalar dahi cezalar asliye ceza mahkemesinin verebileceği sınırlar içerisinde olabilir (özellikle ağır adli para cezaları). Dolayısıyla ağır cezayı gerektiren suçlara da bu açıklamalar ışığında çalışma cezası verilebilir. İkinci kategori olarak çalışma cezaları mala karşı işlenen suçlarda verilmektedir (%26). Şiddet, hırsızlık ve zarar verme suçları bu kapsamda sayılabilir. Çalışma cezalarının 2005 yılı itibariyle en fazla verildiği diğer suç tipleri şahsa karşı işlenen suçlardır (%16). Yaralama ve vurma suçları bu kategoriye örnek verilebilir. %10 kadar bir oran da uyuşturucu suçlarıdır. Burada uyuşturucu suçları bakımından kesinlikle bir bağımlılık durumunun

varlığı söz konusu değildir. Bağımlılar dışındaki uyuşturucu suçları çalışma cezalarının verilebileceği suç tipidir. %7'lik diğer bir kısım da özellikle kamu düzenini bozma kategorisinde kabul edilebilecek olan suçlar ile BCK madde 37ter kapsamında olmayan cinsel suçları oluşturmaktadır⁶⁰.

Trafik suçlarının sayısı olarak bu kadar çok olması aslında çalışma cezasının ceza infaz kurumları mevcudunu azaltamamasına yönelik eleştirilerden biri olmuştur. Trafik suçları ağırlıklı olarak zaten hapis cezası verilemeyen suçlardır. Böyle olunca, yaklaşık yarısı trafik suçu kökenli olan çalışma cezalarının, hapis cezası yerine geçme iddiası zayıf kalmaktadır. Dolayısıyla, ceza infaz kurumlarının mevcudunun azaltılmasının da da doğrudan bir etkisi olamamıştır⁶¹. Çalışma cezalarının uygulanabileceği suç türleri çok olsa dahi hakimlerin hangi suçlara çalışma cezası verecekleri, çalışma cezasından beklenen faydanın ne olması gerektiği ile bağlantılıdır. Salt kuralların ve kurumların varlığı uygulamada dirençle karşılaşabilir. Düzenlemeler yanında uygulayıcıların bilgilendirilmesi düzenlemeyi yapmak kadar önemlidir. Bu anlamda çalışma cezası uygulamaya, kanunlardaki düzenleme şekline göre amaçları belirlenebilen “*bukalemun ceza*”⁶² olarak önemli bir görev yerine getirebilir.

D.Çalışma Cezasının Kaç Saat Verildiği

Çalışma cezasının saat olarak veriliş süresi ile hangi suçlar bakımından kaç saat ceza verildiği hakimlerin bu cezaya olan ilgisini ve hangi sınırlar içerisinde bu cezaya geçit verdiklerini açıklamak bakımından önemlidir. BCK'na göre çalışma cezası 300 saat verilebiliyor. Bu miktar mükerrer suçlularda 600 saate kadar çıkabiliyor. 2005 yılında dikkat çeken husus şudur ki; hükme bağlanmış çalışma cezalarının %80'nden biraz fazlası 120 saat ve altında olan çalışma cezalarıdır. Bu toplam o yılın kararları içerisinde %40'a karşılık gelmektedir. %80'in içerisinde ise en fazla 46 saat ile 60 saat arasında verilen çalışma cezaları yer almaktadır⁶³. 46 saatlik miktarın asliye ceza mahkemelerince çalışma cezasına verilebilecek asgari sınır olduğu düşünülürse, mahkemelerin cezalandırma iradesini asgari sınırdan kullanmaya daha eğilimli olduğu sonucu çıkmaktadır. Aynı yıla ait kararların %8'i ise 196 saat ve üzerinde verilen çalışma cezalarıdır. 2002 ve 2003 yıllarındaki

⁶⁰ DOMINICUS, a.g.e., s. 46.

⁶¹ DOMINICUS, a.g.e., s. 46.

⁶² Anton M. Van KALMTHOUT, “ De werkstraf in vergelijkingend perspectief”, S: 19- 33, Panopticon, Sayı: 27 (4), Yıl: 2006, s. 31- 32.; BEYENS, (Werkstraf), s. 14-15.

⁶³ DOMINICUS, a.g.e., s. 46.

oranla karşılaştırıldığında bu oranın %2.5'lük bir düşüş anlamına geldiğini söylemek gerekir. Aynı düşüş 300 saat ve üzeri çalışma cezası verme oranında da geçerlidir. 2002-2003 döneminde % 0.5 olan oran %0.2'ye gerilemiştir⁶⁴. Burada verilen çalışma saati cezasından hafif suçlara bu cezanın uygulandığı sonucu çıkarılabiliyor ise de, çalışma saatinin kaç gün hapis cezası karşılığı verildiğine ilişkin dönüşüm kuralının olmayışı nedeniyle bu değerlendirme kesinlik arz etmemektedir. Çünkü 4 yıl ya da 5 yıl hapis cezası öngörülen bir eylem için 50 saat çalışma cezası verilebileceği gibi 2 yıl hapis cezası gerektiren eylem için de aynı miktarda çalışma cezası verilebilir. Bu nedenle bir gün hapis cezasının karşılığının ne kadar saate karşılık geldiği mutlaka düzenlenmesi gerektiği kanaatindeyiz. Bu uygulamada adaletin tesisini hakimden hakime farklılık göstermesine engel olacaktır. Aynı şekilde ihlal halinde çalışma cezasının hapis cezasına çevrilmesinde de dönüşüm kuralının varlığı aynı düşünce ile gereklidir. Cezaların kanuniliği ilkesinin, bir ceza olan çalışma cezası bakımından da dikkate alınmalıdır.

E. Çalışma Cezasının Verildiği Kişiler ve Yaş Sınırları

Çalışma cezası en fazla %43'lük bir oranla 18-25 yaş aralığında bulunan kişilere verilmiştir (2005). 26-35 yaş aralığında olanlara %30, 36-45 yaş aralığında olanlara %17, 45 yaşından büyük olanlara %9 ve 18 yaşından küçük olanlara ise verilen tüm çalışma cezalarının %1'i verilmiştir.

Çalışma cezası verilen kişiler ne işle ilgilenmektedirler? Daha çok kimlere çalışma cezası verilmektedir? Yine aynı yılın rakamlarında aktif olarak çalışanlar kategorisinde kendi işinde çalışanlar %2.4, belirsiz süreli bir sözleşmeyle bir yerde çalışanlara %25.5, belirli süreli sözleşmeyle çalışanlara %4.8, geçici sözleşme ile çalışanlara %2.2 ve son olarak memurlara %5 oranında toplam %35'lik bir oranla fiilen çalışan grubuna çalışma cezası verilmiştir. Aktif olarak çalışmayan kategorisi %39 ile çalışma cezasının verildiği en büyük gruptur. Bu grupta %23.8'le işsizlik kasasından yararlananlar, %5.9'la sosyal yardım kuruluşundan yararlananlar, %1.6'yla hastalık kasasından yararlananlar, %1.3'le emekli olanlar, % 3.6'yla hiçbir şekilde ödenek almayanlar, %0.2'yle iş kazası kasasından yararlananlar ve %1.8 ile özürlü kasasından yardım alanlar yer almaktadır. Kalan %11 öğrenciler ve %15 ise bilinmeyen kategorisi olarak kayıtlarda yer almaktadır. Bu oranlar önceki yıllara ait oranlarla da benzerlik göstermektedir⁶⁵.

---

⁶⁴ DOMINICUS, a.g.e., s. 46.

⁶⁵ DOMINICUS, a.g.e., s. 48, 49.

5. SONUÇ

Dünya'daki gelişmelere paralel olarak Belçika ceza adalet sisteminde de değişikliklerin yapılması ihtiyacı kendisini göstermiştir. Konumuz bakımından ilk değişikliklik 1964 tarihli EPK ile başlamıştır. Bu kanun ile denetimli serbestlik yaptırımı ve şartlı erteleme gibi hükümlünün cezalandırılması yanında rehabilitasyonunu da dikkate alan uygulamalar ceza adalet sisteminin parçası haline gelmiştir. Aydınlanma döneminin de etkisiyle 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren hapis cezasının hükümlüde faydadan ziyade zarara neden olduğuna yönelik eleştiriler ceza hukukçularını arayışa itmiştir. Belçika bu anlamda ilk tepkisini 1964 yılında bahsedilen kanun ile vermiş ve bu kanunla, hükümlülerin denetimli serbestlik kapsamında kalan kararlarını, ihlal yada infaz edilmeme durumuna göre tekrar değerlendiren “denetimli serbestlik komisyonu” kurulmuştur.

17 Nisan 2002 tarihli kanun, çalışma cezasını müstakil bir ceza olarak ceza kanununda düzenleyen kanundur. Bu kanun ile BCK'nda sistematik değişikliğe gidilmemiş, çalışma cezasına yönelik özel bir bölüm oluşturularak ana ilkeler burada belirlenmiştir. Buna ek olarak BCUK ile EPK'nda değişikliklere gidilmiştir. Kanun, ceza kanununda yer alan suçlara saat esaslı ile teker teker kaç saat ceza verilebileceğine ilişkin düzenleme yapmayı tercih etmemiştir. Bunun yerine asliye ceza ve sulh ceza mahkemelerinin görev alanına giren suçlar bakımından kural olarak çalışma cezasına hükmedilebileceğini düzenlemiştir. Bu mahkemelerin görev alanına girmekle birlikte, çalışma cezası verilemeyecek olan suçları ise ayrı bir madde ile istisna tutarak uygulamada toplumsal vicdanı rahatsız edecek uygulamalardan kaçınmayı tercih etmiştir. Kanun, ihlal halinde çalışma cezasının kaç gün karşılığında hapis yada adli para cezasına çevrileceğine, tekerrür ve birden fazla suçun varlığı halinde çalışma cezasının üst sınırının aşıp aşılmayacağı konusu ile çalışma cezasının rehabilitasyon ve cezalandırma amaçlarından hangisine ağırlık verdiğini açıkça düzenlememiş olması bakımından eleştirilmektedir.

Çalışma cezası Belçika Hukuku'nda 1994 yılından itibaren “*kamu yararına çalışma*” olarak adlandırabileceğimiz 8 yıllık tecrübe ve birikimin devamı olarak hapis ve adli para cezası yanında üçüncü temel ceza olarak BCK'na girmiştir. Dünya'daki örneklerde de benzer sürecin uygulandığını görmek mümkündür (İngiltere, Hollanda). 2002 yılından bugüne kadar ki uygulamada çalışma cezasına olan ilginin yıldan yıla artan bir oranda

olduğunu söylemek gerekir. Bu artış oranı çalışma cezasının önceki versiyonu olan kamu yararına çalışmada elde edilemeyen bir başarıdır. Yargılama organı çalışma cezasını ceza olarak kabul ederek gereken ilgiyi göstermiştir.

Belçika uygulaması bakımından çalışma cezası, klasik cezalandırma anlayışının sahip olduğu orantılılık, cezalandırma ve korkutma unsurlarını rehabilitasyon ağırlıklı bir amaçtan daha çok bünyesinde taşımaktadır ki bu amaç kamu yararına çalışma bakımından mevcut olmayan bir durum idi. Özellikle sosyal araştırma raporunun istenmesi zorunluluğunun bulunmayışı suçu işleyen kişi endeksli bir bakış açısından ziyade, işlenen eylem endeksli bir bakış açısının daha ön planda olduğunu ve bu durumun klasik cezalandırma anlayışına uygun olarak çalışma cezasının başarısına açıklama hizmet etmiştir⁶⁶.

Belçika kanun koyucusu çalışma cezasının uygulanabilmesi için engellemelerden mümkün olduğu kadar kaçınmıştır. Çalışma cezası bir kısım suçlar dışında geniş bir alanda uygulanabilme imkanına sahiptir. Kişinin şahsen duruşmada bulunma mecburiyeti yoktur. Kişinin geçmişi çalışma cezasının verilebilmesi açısından bir engel teşkil etmemektedir. Çalışma cezası kişinin sabıka kaydında gözükmemekte, sadece polis ve yargılama makamlarının erişimine açık özel bir sicilde kaydedilmektedir⁶⁷.

Çalışma cezasının mültifonksiyonel karakteri sayesinde tüm taraflar çalışma cezasında kendilerinden bir parça bulmaktadırlar. Bu çalışma cezasının sayısal olarak başarılı olması altında yatan başlıca nedendir. Çalışma cezasına tercih ve diyalog imkanı tanınmakta, yargıç bu yaptırımı, kamu yararına çalışmanın aksine ceza olarak kabul etmekte, toplum kendisi adına yapılan bir infazdan yararlanmakta ve geri dönüşü görmekte, çalışma cezasının yerine getirildiği yer de topluma katkı sağlayabilme ve insanın topluma tekrar dönüş yapmasında pay sahibi olmaktadır.

Rehabilitasyon ve cezalandırma ekseninde cezalandırma çizgisi daha ağır basan Belçika uygulaması karşısında denetimli serbestlik görevlilerin görev tanımlamaları konusunda da değişikliğe gitmek kaçınılmaz olmuştur. Çalışma cezasının infazında görevli kişiler, kamu yararına çalışmanın

---

⁶⁶ BEYENS, (Werkstraf), s. 16.

⁶⁷ Bu durum özellikle eleştirilmektedir. Çalışma cezası adli para cezasından daha ağır olan bir ceza olmasına karşılık sabıka kaydında yer almazken, daha hafif olan adli para cezası sabıka kaydında yer almaktadır.

infazında görevli kişilerin oluşturduğu kurum ve çalışma kültürünü devralmış olan ve bu kültürle çalışma cezasını infaz eden kişilerdir. Sosyal yardım içerikli bir görevden denetim ve takip ağırlıklı bir göreve geçişte isteksizlik ve uyuşmazlık olması kaçınılmazdır. Bu haliyle denetimli serbestlik teşkilatının yapılanmasında da değişikliğe gitme ihtiyacı ortaya çıkmıştır.

Bütün bu açıklamalar çerçevesinde çalışma cezasının suç tekrarını önleyiciliği ve geleneksel amacı olan hükümlüye destek ve yardım hedefi olmadan başarı elde edilebilir. Ancak bu başarının sayısal bir başarı ötesinde toplumsal bir başarı olamayacağını belirtmek gerekir. Toplum için ve toplumla birlikte infazı gerçekleştirilecek cezalarda, bu cezaların verileceği hükümlüleri tespit büyük önem arz etmektedir. Sosyal araştırma raporunun daha hızlı ve etkin yapılması olarak ifade edebileceğimiz hükümlü risk değerlendirme sistemlerinin ceza adalet sistemleri içerisinde gittikçe yaygın halde kullanılmasını bu açıdan da vurgulamak gerekir. Uygun kişiler uygun infaz yerlerine uygun rehabilitasyon desteği ile konumlandırılırsa, çalışma cezasının sayısal başarısı yanında asıl çıkış amacı olan sosyal destek ve topluma daha sağlıklı birey dönüşünü sağlama amacını daha sağlıklı yerine getireceğini düşünmek hayal olmaz. Aksi halde cezalandırmanın, infaz kurumu yerine açık hava infaz kurumunda yapılması dışında bir yenilik olmayacaktır. Çalışma cezası, çalışırken düşündürmeli ve düşünmenin sonucu olarak bireyin topluma sağlıklı dönüşünü, denetimli serbestlik personelinin yardımı ile gerçekleştirmelidir.

KAYNAKÇA

- AERTSEN, Ivo & LAUWERT, Katrien:** “Community Sanctions and Measures in Belgium” in: Community sanctions and Measures in Europe and North America, Edited by Hans – Jörg Albrecht and Anton van Kalmthout, S: 43- 78, Ettenheim, 2002.
- BEKEN, Tom Van der & FLAVEAU, Ann:** “*Hard labeur. Een eerste analyse van de wet van 17 April 2002 tot invoering van de werkstraf als autonome straf in correctionele zaken en in politiezaken*”, Tijdschrift Strafrecht, S: 241- 257, Yıl: 2002.
- BEYENS, Kristel:** *Straffen als sociale praktijk*, Een penologische onderzoek naar straftoemeting, Brussel, 2000. (*Straftoemeting*)
- BEYENS, Kristel:** “*De werkstraf als hedendaagse straf*”, S: 7- 18, Panopticon, Sayı: 27 (4), Yıl: 2006. (*Werkstraf*)
- BEYENS, Kristel & AERTSEN, Ivo:** “*De autonome werkstraf in België: hoe sterk het karakter?*”, S: 1- 6, Panopticon, Sayı: 27 (4), Yıl: 2006.
- BEYENS, Kristel:** “*From ‘community service’ to ‘autonomous work penalty’ in Belgium. What’s in a name?*”, S: 4-21, European Journal of Probation, Sayı: 2 (1), Yıl: 2010. (*Community Service*)
- Kristel BEYENS & Veerle SCHEIRS,** “*Encounters of a different kind social enquiry and sentencing in Belgium*”, S: 309- 328, Punishment and Society (SAGE), Sayı: 12(3), Yıl: 2010.
- DOMINICUS, Hans:** “*De werkstraf in België, Eerste bevindingen en ervaringen vanuit de dienst justitiehuisen*”, S: 34- 62, Panopticon, Sayı: 27 (4), Yıl: 2006.
- DURNESCU, Ioan:** “*Community sanctions and measures in Europe. Some results from a recent survey*”, S: 10- 18, Eura Vista Probation and Community Justice, Sayı: 1 (1), Yıl: 2009.
- FEDERALE OVERHEIDS DIENST JUSTITIE (FOD):** Vast Bureau Stastiek en Werklastmeting, Justitie in Cijfers, Brussel, 2010. (*Justitie in Cijfers*)
- FEDERALE OVERHEIDS DIENST JUSTITIE (FOD):** Directoraat-Generaal Justitiehuisen, Activiteitenrapport Jaarverslag, Brussel, 2010. (*Jaarverslag*)

- KALMTHOUT, Anton M. Van:** “*From Community Service to Community Sanctions: Comparative Perspectives*”, in: *Community sanctions and Measures in Europe and North America*, Edited by Hans – Jörg Albrecht and Anton van Kalmthout, S: 573- 603, Ettenheim, 2002. (*Community Service*)
- KALMTHOUT, Anton M. Van:** “*De werkstraf in vergelijkend perspectief*”, S: 19- 33, *Panopticon*, Sayı: 27 (4), Yıl: 2006. (*Werkstraf*)
- LUYPAERT, Heidi; BEYENS, Kristel; FRANÇOISE, Clémence; KAMINSKI, Dan; M.m.v. JANSSENS, Christine:** “*Werken en leren als straf*”, Brussel, 2007.
- PEASE, Ken:** “*A brief history of community service*”, in: *Community Service by Order*, Edited by Ken Pease and William Mc Williams, S: 1- 13, Edinburgh, 1980.
- WYNGAERT, Chris Van den:** *Strafrecht en Strafprocesrecht in Hoofdlijnen*, tweede volledig herziene en bijgewerkte uitgave, Antwerpen- Apeldoorn, 1994.